

AKP dönemi Türkiye ekonomisinin performansı: Karşılaştırmalı bir analiz*

Hasan Cömert**

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Ankara
e-posta: hcomert@metu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-1523-9423

Duygu Çelik

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Ankara
e-posta: dcelik@metu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-7304-1597

Zeki Oğulcan Şengül

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Ankara
e-posta: zsenkul@metu.edu.tr
ORCID: 0000-0002-4430-6082

Özet

Bu çalışmada Türkiye ekonomisinin performansı benzer ülkelerle karşılaştırmalı olarak 2002 ve 2020 (veriler el verdiği ölçüde) yılları arasında betimsel istatistikler ve makroekonomik performans endeksleri kullanılarak incelenmiştir. Çalışmanın temel bulguları şunlardır: Betimsel istatistiklere göre Türkiye'nin göreceli performansı incelenen dönem ve onun içerisindeki alt dönemlerde özellikle büyüme, kamu borcu ve sermaye akımları haricinde vasat veya vasat altı bir konumdadır. Bu bağlamda, akran ülkelerle karşılaştırıldığında Türkiye'nin istisnai bir başarısından söz etmek mümkün olmadığı gibi, özellikle büyümenin kaynağının sermaye akımları olduğu izlenimi doğmaktadır. Bu bulgular oluşturduğumuz 5 farklı makroekonomik performans endeksine de desteklenmektedir. Tüm bulgular birlikte ele alındığında incelenen dönem boyunca görülen görece yüksek büyümenin kaynakları ve gerçekliği sorgulanmak durumundadır. Akranlarına göre görece daha iyi durumda olan büyüme verisi, en iyimser açıdan bakıldığında bile, sermaye girişleriyle beslenen ve de işsizlik gibi problemlere çözüm üretmeyip cari açık gibi kırılganlıklara yol açan habis bir büyümedir. Sonuç olarak, akran ülkeler içinde değerlendirildiğinde Türkiye ekonomisinin AKP dönemi boyunca istisnai bir başarı sergileyemediği ve ciddi kırılganlıklar biriktirdiği görülmektedir. Bu bulgular ışığında, ekonomide yakın zamanlarda yaşanan büyük dalgalanmalar çok da şaşırtıcı değildir. Uzun zamandır akranlarının epey gerisinde performans sergileyip ciddi kırılganlıklar biriktiren Türk ekonomisi siyasal ve jeopolitik şoklar karşısında akranlarına göre daha fazla problem yaşamaktadır.

Anahtar kelimeler: Türkiye ekonomisi, gelişmekte olan ülkeler, makro-ekonomik performans, makro-ekonomik politikalar, karşılaştırmalı ülke çalışmaları

JEL kodları: O530, E00, E60, O57

* Submitted/Geliş: 03.03.2022, Accepted/Kabul: 09.05.2022

** Yazarlar yararlı görüş ve önerileri için iki isimsiz hakeme teşekkür ederler.

1. Giriş

Türkiye ekonomisi çoğu gelişmekte olan ülke gibi 1990'lı yılları ve 2000'lerin başını krizlerle ve makro oynaklıklarla boğuşarak geçirmiştir. Bu bağlamda 1994, 1998-1999 ve 2001 krizleri sosyal ve ekonomik yapıyı derinden etkilemişlerdir. Türkiye ekonomisi 2001 krizinden sonra ana hatları Dünya Bankası (WB) ve Uluslararası Para Fonu (IMF) tarafından belirlenen büyük bir neoliberal dönüşüm yaşamıştır. Yapısal reformlar adı altında uygulanan bu dönüşüm temelde devletin ekonomi üzerindeki rolünü kısıtlamayı ve özerk kurumların etkisini artırmayı hedefleyen politikalar içermektedir. Krizden kısa süre sonra gerçekleşen erken seçimle günümüzde de devam etmekte olan Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) dönemi başlamıştır. Yeni yönetim bir önceki koalisyon tarafından yürürlüğe konulan neoliberal programı derinleştirmiştir.

Bir dizi akademisyen ve politikacı genel olarak Türkiye ekonomisinin 2002 sonrası performansını başarılı bulmaktadır (Karagöl, 2013). Örneğin Özatay, (2020, s. 14) makro-ekonomi göstergelerinin çoğunda 2007 yılına göre 2017 sonuna kadar herhangi bir bozulma olmadığını iddia etmektedir.

Bunlardan bazıları 2002-2007 dönemini Türkiye ekonomisinin altın çağı olarak nitelendirirken, diğerleri ise kısmen 2008-2009 sonrası dönemi de içine alacak şekilde 2002 sonrasını bir bütün olarak başarılı bulmaktadır.

Bu iki görüşün üzerinde ortaklaştığı konu yapısal reformların 2002 sonrasında başarılı bir şekilde uygulandığıdır (Özatay 2020)¹. Bu bağlamda gerçekleştirilen reformların Türkiye ekonomisinin önceki dönemlerde görülen önemli sorunlarını (yüksek kamu borcu, enflasyon vb.) çözdüğü iddia edilmektedir. Örneğin, TCMB'ye göre, reformlar çerçevesinde şekillenen para ve maliye politikaları, dünyadaki olumlu havanın da katkısıyla, bu dönemki olağanüstü başarıya yol açmıştır (TCMB, 2009)². Özellikle 2002 sonrasında 1990'lı yıllara göre yaşanan yüksek büyüme, küresel kriz sırasında finansal bir çöküş yaşanmaması, kamu borcu, enflasyon ve reel faizlerdeki düşüş ve Türk lirasının yabancı para birimleri

¹ Özatay'a göre merkez bankası bağımsızlığı ve bankacılık denetleme kurumu gibi özerk kurumların oluşturulmasını içine alan yapısal reformlara paralel olarak 2001 öncesi dengesizliklerin düzeltilmesi, Avrupa Birliği ile düzelen ilişkiler ve küresel likidite bolluğu 2002-2007 yıllarındaki başarı hikayesinin arkasındaki sebeplerdir. Benzer şekilde Öniş ve Şenses (2007) bir takım olası kırılmalara dikkat çekse de 2002 yılı sonrasının yapısal reformların sonuçları konusunda görece bir iyimserlik içindedirler.

² Bu dönemde yayınlanan Merkez bankası yıllık raporları kurumun bu konuya yaklaşımını anlama açısından ciddi ipuçları sunmaktadır. Dönüşümün başladığı yıllardan 2016 yılına kadar merkez bankası yıllık raporlarında yer alan genel değerlendirme bölümlerinin ana teması para politikasının başarıları ve ekonominin, arada hasarlar olsa da, doğru bir dönüşümle birlikte doğru yolda olduğudur. Ayrıca, metinlerde özellikle bankanın kararlı duruşuna yönelik vurgular istisnasız yapılmıştır. Fakat, ekonominin geçirdiği dönüşüm ile birlikte gelen kırılmalıklar raporlarda pek yer bulmamıştır. Kriz sonrası likidite bolluğunun kaybolmaya başladığı ve ekonomik göstergelerin kötüye gittiği 2014 sonrası dönemde ise aynı bölümlerin daha yüzeysel geçildiği görülmektedir.

karşısında değerlendirilmesi, Türkiye ekonomisinin olumlu performansının başlıca göstergeleri olarak değerlendirilmektedir.

Yukarıda bahsi geçen iki görüş arasındaki temel fark kriz sonrası döneme içkindir. 2018 sonrası gelişmelerin ardından çok fazla savunacı kalmasa da birinci grup bu politikaların kalıcı olarak ülke ekonomisinde başarılı bir dönüşüme sebep olduğunu iddia etmektedir (ydi). Bu görüşe göre Türkiye ekonomisi dışsal kaynaklı birtakım şoklarla karşılaşsa da ekonomi politikaları hala başarılı bir şekilde uygulanmaktadır.

Diğer grup ise 2008-2009 küresel krize kadar uygulanan politikaları doğru bulurken, kriz sonrası ve sonrası dönemde bu politika anlayışından giderek vazgeçildiğini iddia etmektedir. Bu görüşe göre Türkiye attığı doğru adımların devamını kriz sonrası dönemde getiremediği için bazı kronik sorunlarına tam anlamıyla çözüm bulamamıştır (Gürkaynak vd 2015). Bu yüzden de 2009 yılı sonrasında Türkiye ekonomisinde cari açığın ve finansal piyasalarda oynaklığın yüksek olduğu bir tablo karşımıza çıkmaktadır (Gürkaynak vd 2015). Benzer görüşlere göre Türkiye ekonomisinin performansı kriz yılları ve özellikle 2014-2015 sonrası dönemde giderek kötüleşmiştir.

Bu iki yaklaşımın dışında Türkiye ekonomisinin 2002 yılından sonraki performansını daha eleştirel bir çerçevede inceleyen çalışmalar da mevcuttur. Bu çalışmalar genel olarak 2002 sonrası dönemi sermaye girişlerine bağımlı ve önceki dönemdeki yapısal problemlerin göz ardı edildiği bir dönem olarak değerlendirmektedir (Ünüvar ve Yeldan, 2015; Orhangazi ve Yeldan, 2021; Akçay ve Güngen, 2019). Eldeki çalışmanın bu üçüncü gruptaki çalışmalarla epey ortak yanı bulunmakla birlikte, bizim çalışmamız Türkiye ekonomisinin 2002 sonrası benzer ülkelerle karşılaştırmalı olarak anlamaya çalışarak eleştirel yazındaki çalışmaları farklı bir açıdan tamamlar niteliktedir.

Ulaşılan sonuçlar farklı olsa da 2002 sonrası Türkiye ekonomisini değerlendiren çalışmaların önemli bir kısmı Türkiye'nin bu dönemki ekonomik performansını benzer ülkelerle karşılaştırmadan durumu sadece ülkenin kendi serüveni içerisinde ele almaktadır.

Küresel entegrasyonun giderek arttığı bir dünyada özellikle gelişmekte olan ülkelerin performansını küresel trendlerden bağımsız olarak incelemek çok gerçekçi olmayacaktır. Küresel ölçekte baktığımızda 2002-2007 döneminde dünyanın değişik bölgelerinde ve farklı gelir gruplarındaki ülkelerde makroekonomik değişkenlerde çok olumlu gelişmeler yaşanmıştır. Bu döneme gelişmekte olan ülkelerin altın çağı bile demek mümkündür. Gelişmekte olan ülkeler kapitalizmin altın çağı olarak bilinen 1950-1970'li yıllar arasında en hızlı büyüme performanslarına, yaklaşık %5 lik bir büyüme oranı ile, 1961-1969 dönemi arasında ulaşmışlardır. Bu ülkeler 2002-2007 dönemi arasında ortalama %7 civarında büyümüşlerdir. Kriz dönemini de kapsayan 2002-2013 dönemindeki büyüme oranı bile 1961-69 döneminin üzerinde seyretmektedir (WB,WDI). Gelişmekte olan

ülkeler 2008-2009 krizinden görece daha az etkilenmişler, hatta krizden sonraki 3-4 yıl yüksek büyüme tempolarını korumuşlardır. Bu açıdan bakıldığında, gelişmekte olan ülkelerin çoğunda 2002-2013 dönemi, önceki dönemlere göre, özel bir dönem olarak durmaktadır. 2014 yılından sonra ise gelişmekte olan ülkelerin altın çağı sona ermiş ve bu ülkelerin performanslarında ciddi bozulmalar yaşanmıştır. Sonuç olarak entegrasyonun giderek arttığı bir dünyada 2002 sonrasında gelişmekte olan ülkelerin makroekonomik performanslarında benzer genişleme ve daralma örgülerini görmek mümkündür. Gelişmekte olan ülkelerin büyüme oranları arasındaki daha önceki dönemlere göre 2002-2020 yılları arasındaki artan korelasyon da bu ülkelerin makro çevrimlerinin birbirine görece yakınsadığını göstermektedir (Grafik 4 ve 5). Peki, bu dönemde Türkiye ekonomisinin diğer ülkelere göre performansı hakkında ne denebilir? Türkiye ekonomisi 2002 sonrasında akranlarına göre daha başarılı bir performansı mı sergilemiştir?

Türkiye ekonomisindeki makro ekonomik gelişmeleri sağlıklı bir şekilde anlayabilmek için, bu çalışmada Türkiye'nin 2002 sonrası ekonomik performansı Benliaper vd. (2016) çalışmasına paralel olarak belli başlı makro-ekonomik göstergelere odaklanılarak diğer gelişmekte olan ülkelerle karşılaştırmalı olarak incelenecektir. Bu amaçla, ilk olarak, Türkiye ile benzer 25 ülkenin performansı, büyüme, işsizlik, enflasyon, yatırımlar, borçluluk, döviz rezervleri, cari denge, sermaye hareketleri gibi geniş bir makroekonomik değişken grubu için betimsel istatistiklerden faydalanılarak karşılaştırılacaktır. İkinci olarak ise temel makro değişkenler arasında kabul edilen büyüme, işsizlik, enflasyon ve cari denge göstergeleri kullanılarak basit makro-ekonomik başarı endeksleri oluşturulacak ve Türkiye'nin görece performansı incelenecektir. Ayrıca bu bölümde kırılma noktası göstergelerini de dahil ederek oluşturulan genişletilmiş performans endekslerinin sonuçlarını tartışılacaktır.

Yeni milli gelir serisini kullandığından ve daha uzun bir dönemi kapsadığından, eldeki çalışmanın bulguları ile Benliaper vd. (2016) sonuçları arasında birtakım farklılıklar vardır. Ancak eldeki çalışmanın temel bulguları bir önceki çalışmanın bulgularıyla önemli ölçüde uyumdadır. Bu anlamda 2002 sonrasında Türkiye ekonomisinin performansı kendisi ile kıyaslanan ülkelere göre hemen hemen bütün göstergelerde ortalama veya ortalamanın altındadır³. Göz dolduran makro gelişmelerin olduğu düşünülen 2002 ile 2007 yılları arasında bile Türkiye görece makroekonomik performans anlamında örneklemimizdeki ülkelerin epey gerisinde kalmıştır. Bu dönemde Türkiye milli gelir büyümesi ve onunla bağlantılı bazı göstergelerde görece başarılı bir konum elde etmişken, cari hesap, enflasyon, rezerv yeterlilikleri ve işsizlik gibi birçok alanda ortalamanın oldukça

³ Ayrıca eldeki çalışmada Benliaper vd (2016) den farklı olarak genişletilmiş endeks adını verdiğimiz yeni bir makroekonomik performans endeksinin sonuçları da incelemekte, bir takım tartışmalar daha politik iktisadi analizlere dayanarak Benliaper vd (2016)'e göre daha fazla detaylandırılmaktadır.

altında kalmıştır. Önceki çalışmada da belirtildiği gibi, küresel finansal krizin en çok etkilediği ülkelerden birisi Türkiye olmuştur. Öte yandan, Türkiye'nin 2008-2009 krizi sonrasındaki 3-4 yıllık kısa dönemde görece makroekonomik performansı, özellikle milli gelir hesaplarında yapılan revizyonlar nedeniyle, önceki çalışmaya nazaran daha iyi gözükmektedir. Ancak 2014 yılından sonra da Türkiye'nin genel performansı ortalamanın altında kalmış, kriz sonrası küresel ekonomide ortaya çıkan likidite bolluğunun son bulması Türkiye'yi diğer ülkelere nazaran daha olumsuz etkilemiştir. İncelenen dönemin tamamı ve alt dönemler boyunca Türkiye ekonomisi yurt dışı kaynaklı sermaye akımları için (özellikle diğer akımlar ve görece olarak da portföy akımları için) akranlarına göre daha fazla cazibe merkezi haline gelmiştir. Ancak sermaye akımları arasında daha tercih edilebilecek doğrudan yatırımlar kaleminde akranlarına göre ortalamanın altında bir performans sergilemiştir. Tüm bulgular ışığında dönem boyunca ortalamanın epey üzerinde olan büyüme göstergesi sermaye girişleriyle beslenen ve kırılğanlıklar üreten bir karaktere sahiptir denebilir. Son dönemdeki gelişmeler ve çeşitli siyasal ve jeopolitik şoklar karşısında, yapılan ekonomik tercihlerin birikmiş kırılğanlıklara çare olması pek mümkün olmayabilir.

Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde, çalışmanın yöntemi, verilerin değerlendirilmesi, makroekonomik performans endeksleri ve elde edilen sonuçlar yer alacaktır. Son olarak ise, sonuç ve çıkarımlara yer verilmiştir.

2. Verilerin değerlendirilmesi

Daha önce bahsedildiği gibi bu çalışmanın temel amacı Türkiye'nin 2002-2020 (verilerin elverdiği ölçüde) dönemindeki makroekonomik performansını birtakım göstergelerden faydalanarak akran ülkelerle karşılaştırmaktır. Bu bağlamda, objektif bir değerlendirme yapabilmek için araştırmada kullanılacak ülke grubunun seçimi önem arz etmektedir. Seçilen ülke grubunun yapısına bağlı olarak Türkiye'nin görece durumunu oldukça başarılı veya başarısız çıkarmak mümkündür, bir nevi istenen sonuca uygun ülkeler seçilebilir. Bu durum araştırmada kullanılacak değişkenlerin seçimi için de geçerlidir. Örneğin, Türkiye'nin bu dönemdeki performansını karşılaştırırken görece iyi durumda olduğu milli gelir ve yatırım verilerini ön planda tutup, cari hesap, istihdam ve rezervler ile ilgili verileri göz ardı ederek, Türkiye'yi üst sıralara çıkarmak mümkün olacağı gibi tam tersi olarak özellikle Türkiye'nin görece başarısız olduğu değişkenlere odaklanarak Türkiye'yi olduğundan daha başarısız bir durumda göstermek de mümkündür. Son olarak, ele alınan dönem de çalışmanın ilerleyişi açısından önemlidir. 18-19 yıllık bir süre içerisinde özellikle seçilecek bir dönem konu hakkında yanlış kanılar elde edilmesine sebep olabilir.

Bu çalışmada, yukarıda bahsedilen bu üç temel kıstas konusunda her ne kadar tartışmasız bir iş yapıldığı iddia edilmese de, seçimler konusunda Benlialper vd.

(2016)'yi takip ederek oldukça objektif davrandığımızı ve bunun sayesinde yanlılığın ciddi şekilde azaltıldığını düşünmekteyiz. Çalışmada kullanılan ülke grubu temel olarak, Türkiye dahil 26 ülkeyi içermektedir. Türkiye dışındaki 25 ülkenin seçiminde ise şöyle bir yol izlenmiştir: Öncelikle IMF-Dünya Ekonomik Görünümü (World Economic Outlook) Nisan 2021 raporunda “gelişen ve yükselmekte olan” ülkeler kategorisindeki 152 ülkeden GSYİH’si en yüksek olan 40 ülke seçilmiştir (IMF,2021). Daha sonra Dünya Bankası verilerinden faydalanılarak, petrol ihracatı toplam ihracatının %60’ından fazla olan ülkeler ile UNCTAD verilerinde “başlıca petrol ve doğal gaz ihracatçıları” sınıfında yer alan ülkeler listeden çıkarılmıştır. Kalan 25 ülke içerisinde de araştırmaya konu olan dönemin uzunca bir bölümünde bir iç savaşla boğuşan Ukrayna listeden çıkarılmıştır. Son olarak, her ne kadar liste dışında kalsa da Türkiye’nin konu olduğu karşılaştırmalı çalışmaların vazgeçilmez ülkelerinden BRICS ülkeleri arasında yer alan Rusya ile gelişmiş ülke grubunda yer alan Güney Kore listeye eklenmiştir.

Değişkenlerin seçiminde de mümkün olduğunca karmaşıklıktan uzak ve kapsayıcı bir yöntem izlenmiştir. Bu anlamda bir ülkenin hem iç hem de dış dengelerini kapsayan en temel makroekonomik göstergeler seçilmiştir. İncelenen göstergeler şunlardır: GSYİH büyüme oranı, işsizlik oranı, enflasyon, kamu borcu, dış borç, rezerv yeterlilik göstergeleri, cari hesap, doğrudan yatırımlar, portföy yatırımları ve diğer yatırımların milli gelire oranı.

Karşılaştırmaya konu olan dönem ise yukarıda bahsedildiği gibi hem siyasi hem de ekonomik anlamda yeni bir dönemin başlangıcı sayılabilecek 2002 yılı ile verilerin elverdiği ölçüde 2020 yılları arasını kapsamaktadır. Bir başka açıdan bu çalışma AKP iktidarının makro ekonomi açısından karnesini Türkiye’nin akranlarıyla karşılaştırmalı olarak anlama çabasıdır. AKP’nin 2002 yılının sonunda iktidara gelmesi sebebiyle karşılaştırmanın 2003 yılından itibaren başlatılabileceği ihtimali de göz önünde bulundurulmuştur. Fakat, AKP iktidarının ilk yıllarında izlenen politikaların 2001 krizi sonrasında uygulamaya konan Derviş Programı’nın bir devamı niteliğinde olması ve 2002 yılının birçok gelişmekte olan ülke için benzer bir dönüşümün miladı kabul edilmesi sebebiyle bu düşünceden vazgeçilmiştir.

Basit istatistiklere odaklandığımızda Türkiye ekonomisinin temel makroekonomik göstergeler açısından akranlarına göre incelenen dönemdeki durumunu Tablo 1 ve Tablo 2’den takip edebiliriz. Aşağıdaki iki bölümde bu göstergeler kullanılarak Türkiye ekonomisinin görece resmini büyüme verisinden başlamak üzere tartışacağız.

2.1. Büyüme, işsizlik ve enflasyon göstergeleri

Bir ülkenin makroekonomik performansını değerlendirmede kullanılan başat ölçütlerden biri, her ne kadar üzerinde tartışmalar olsa da, şüphesiz ki milli gelir büyümesidir. Ekonomik büyüme bir toplumun refah seviyesindeki değişimi anlamak için yetersiz bir gösterge olsa da, istihdam ve üretim kapasitesindeki gelişmeleri belirleyen önemli göstergelerden biridir. Türkiye ekonomisinin 1960'lı yıllardan itibaren on yıllık dönemlerde ve AKP yılları boyunca (2002-2020) gerçekleştirdiği ortalama büyüme oranları Grafik 1'den takip edilebilir⁴. Türkiye 2002-2020 döneminde ortalama yüzde 5,2 büyümüştür (Grafik 1)⁵. Bu dönemin alt dönemlerinde erişilen yüksek büyüme oranları da göz önünde bulundurulursa, AKP döneminin Türkiye tarihi içerisinde ortalama olarak başarılı bir büyüme performansına sahip olduğu söylenebilir. Bu sonuca paralel olarak akranlarıyla karşılaştırıldığında da incelenen tüm dönem boyunca Türkiye ekonomisinin büyüme performansı göz doldurucudur. Alt dönemlere odaklandığımızda 2002-2007 döneminde Türkiye'nin 26 ülke arasında büyüme performansı açısından en iyi 5. ülke olduğu görülmektedir (Tablo E1). Ancak küresel kriz daha önceki benzer çalışmalarda da gösterildiği gibi Türkiye ekonomisini teğet geçmemiştir, bu dönemde finansal bir çöküntü yaşamasa da Türkiye ekonomisi akranları arasında en kötü büyüme performansını sergileyen ülkeler arasındadır (Cömert ve Uğurlu 2016)⁶. 2008-2009 döneminde akranlarının ortanca büyümesi yüzde 2 olmasına rağmen, Türkiye ekonomisi aynı dönemde ortalama yüzde 2 küçülmüştür (Tablo 2). Akranlarının da görece hızlı büyüdüğü (medyan büyüme yüzde 4,4) 2010-13 döneminde, baz etkisi ve daha sonra tartışılacağı gibi yeni seride yapılan birtakım değişikliklerin de etkisiyle, Türkiye ekonomisi yüzde 8,2 lik bir büyümeyi yakalamıştır. Bu örnekleme bulunan ülkeler arasında Çin'den (yüzde 9) sonraki en yüksek ikinci büyüme oranıdır. 2014 yılından itibaren gelişmekte olan ülkelerde büyüme oranları yavaşlamaya başlamış bu anlamda bu ülkeler yeni bir çevrim içine girmiştir. Eldeki çalışmanın örnekleme içinde ortanca büyüme yüzde 3,56 olurken, Türkiye ekonomisinin de büyümesi yeni serideki düzenlemelere rağmen baz etkisinin ortadan kalkması ve küresel trendlere paralel olarak aynı dönemde epey yavaşlayarak yüzde 4,29 olmuştur.

⁴ Bu durumda dönem seçiminin önemi daha da ön plana çıkmaktadır. Örneğin, gerek Türkiye, gerekse birçok gelişmekte olan ülke için bir dizi krize gebe olan 1990lı yıllar en düşük büyüme oranına sahip dönemdir. Buna karşın, dünya ekonomisinde pozitif bir havanın olduğu 1961-69 dönemi oldukça yüksek bir orana sahiptir.

⁵ Çalışma boyunca büyüme oranları yüzdelik büyüme şeklinde hesaplanmıştır.

⁶ Bunun nedenleri Cömert ve Uğurlu 2016'da ayrıca tartışılmıştır.

Tablo 1
Türkiye'nin Akranlarına Göre Temel Makro Göstergeler Açısından Sıralaması

Değişkenler	2002-2007	2008-2009	2010-2013	2014-2020	2002-2020
Büyüme Oranı	5	24	2	8	5
İşsizlik	17	24	21	25	22
Enflasyon	25	19	19	24	24
Kamu Borcu/GSYİH	18	15	8	5	13
Rezervler/ GSYİH	19	20	17	21	20
Dış Borç/ GSYİH (20 ülke)	14	19	17	18	17
Rezervler/Dış Borç (21 ülke)	17	18	17	17	17
Kısa Vadeli Borç/Rezervler (24 ülke)	16	19	19	18	18
Cari Denge/ GSYİH	23	18	24	22	24
Doğrudan Yatırım/GSYİH	17	16	17	14	17
Portföy Yatırımı/GSYİH	9	17	4	14	6
Diğer Yatırımlar/ GSYİH	4	11	3	6	2

Tablo 2
Türkiye'nin Akranlarının Ortancasına Göre Makroekonomik Görünümü

Değişkenler	2002-2007		2008-2009		2010-2013		2014-2020		2002-2020	
	Medyan	Türkiye	Medyan	Türkiye	Medyan	Türkiye	Medyan	Türkiye	Medyan	Türkiye
Büyüme	5,42	7,17	2,58	-2,00	4,47	8,23	2,59	3,93	3,61	5,23
İşsizlik	7,56	9,51	7,34	11,54	6,80	9,42	5,59	11,40	6,75	10,40
Enflasyon	5,57	13,87	5,8	8,30	4,18	7,60	3,4	12,02	4,88	11,28
Kamu Borcu	42,16	54,36	39,36	40,64	39,43	34,87	49,53	30,60	41,39	40,06
Rezervler/Yurtiçi Hasıla	14,81	10,42	15,07	10,03	14,40	10,67	16,95	9,86	15,06	10,23
Dış borç/ Milli Gelir	31,18	42,10	26,73	40,77	27,78	38,92	36,72	52,89	32,90	45,27
Rezervler/Dış Borç	37,3	26,6	49,9	26,1	45,3	31,5	41,0	24,9	43,5	26,97
Kısa-Vadeli Dış Borç/Rezervler	31,3	67,3	22,3	68,3	30,7	91,5	32,8	114,1	30,1	89,75
Cari Denge	0,32	-3,55	-1,44	-3,43	-1,30	-6,48	-1,64	-3,17	-1,26	-4,01
Doğrudan Yatırım/GSYİH	1,8	1,57	1,8	1,66	1,3	1,19	1,5	1,02	1,9	1,30
Portföy Yatırımı/GSYİH	0,4	1,10	-0,1	-0,31	1,1	2,94	0,5	0,36	0,4	1,07
Diğer Yatırımlar/GSYİH	0,0	2,3	1,2	1,7	0,2	3,6	-0,5	0,7	-0,2	1,9

Not: Her veri için görel durumu iyi olan veri koyu renk ile işaretlenmiştir.

Büyüme değişkeninin ülkelerin makroekonomik performansını değerlendirmede tek başına bir ölçüt olamayacağı aşikardır. İstihdam yaratmayan bir ekonomik büyümenin başarısından söz etmek mümkün değildir. Bu açıdan büyüme performansının yanı sıra bir ülkenin makroekonomik performansını anlamamıza yardımcı olabilecek değişkenlerden bir diğeri de işsizliktir.

2000'li yıllarla en azından istatistiklerde görülen yüksek büyüme oranları dalgası Türkiye'de yeterli istihdam yaratamamıştır. Türkiye'nin 2002 ile 2020 yılları arasında ortalama yüzde 10,5 işsizlik oranına sahip olduğu görülmektedir (Tablo E2). Türkiye ekonomisinin en hızlı büyüdüğü yıllardan biri olan 2002-2007 yılları arasında bile ortalama işsizlik oranı yüzde 10'dur. Aynı dönemde akranları arasında ortanca işsizlik oranı ise yüzde 6 civarındadır (Tablo E2). Bu performansla Türkiye örneklemdeki 26 ülke arasında 20'nci sıradadır. Kriz döneminde ise Türkiye ekonomisinde yaşanan işsizlik Güney Afrika ve Kolombiya'nın arkasından

en kötü olanıdır (Tablo E2). Ekonomide 2010-2013 döneminde yaşanan görece yüksek büyüme oranları işsizlik oranlarına çok fazla yansımamıştır. Bu dönemde Türkiye'nin görelî yeri 2002-2007 dönemindekiyle aynı olmuştur (20'nci sıra). 2014-2020 döneminde ise Türkiye ekonomisinin işsizlik oranı gene yüzde 11'lerin üstüne çıkarken akranlarının ortanca işsizlik oranı yüzde 5'ler seviyesindedir (Tablo 2). Böylece 2010-2020 döneminde işsizlik oranı açısından Türkiye'nin akranları arasındaki yeri 2008-2009 kriz dönemi kadar kötü olmuştur.

Ülkedeki alım gücü istikrarının ölçütü olan enflasyon ise bir diğêr önemli makroekonomik değışkendir. Enflasyondaki gelişmeler ve ölçümü ile ilgili tartışmalar son yıllarda Türkiye gündeminin merkezine yerleşmiştir. Bu makalenin yazımının bittiğı 2022 yılının başında TÜİK'in açıkladığı tartışmalı resmi enflasyon oranları bile %40'ın üzerine çıkmıştır. Türkiye ekonomisinin enflasyon alanındaki performansı incelenen dönem içinde akranlarından da oldukça kötü gözükmeğtedir. 2002-2020 döneminde Türkiye, ortalama %11,1 enflasyon oranı ile, örneklem içerisinde en yüksek enflasyona sahip 3. ülkedir (Tablo E3). 1990'lı yıllarda üç haneye çıkan enflasyon oranını 2000'li yıllarda dünya dezenflasyon rüzgarını arkasına alarak tek haneye düşüren Türkiye, 2008-2009 krizi sonrası dönemde yeniden yüksek enflasyon trendi ile karşı karşıya kalmıştır. Bu dönem Türkiye'de enflasyon oranının yükselmesinin çeşitli nedenleri vardır: Bunların içerisinde en önemli olan Türk lirasındaki değıer kaybıdır. Türkiye ve birçok gelişmekte olan ülkede enflasyon dinamikleri döviz kuru hareketleri kaynaklı arz yönlü şoklara son derece duyarlı olduğı için bu ülkelerde yüksek enflasyon görülen dönemler aynı zamanda yerel paranın da değıer kaybettiğı dönemler olarak göze çarpmaktadır (Anwar and İslam, 2011; Şengül, 2020). Bu durum merkez bankalarının göz önünde bulundurduğu bir konu olduğı için, resmi para politikası rejimi enflasyon hedeflemesi olan ülkelerde bile, merkez bankaları rezervlerini ve faiz hadlerini kullanarak yerli paranın değıer kaybına müdahale etmiş, bir nevi "örtük döviz kuru hedeflemesi" uygulamışlardır (Benlialper ve Cömert, 2016; Benlialper vd, 2017). 2014 yılında dönemin TCMB başkanı Erdem Başçı da Cumhurbaşkanı'na verdiği brifingde döviz kuru enflasyon arasındaki ilişkiyi vurgulamış, düşük faizin kısa vadeli sermaye çıkışlarını hızlandırarak enflasyonun yükselmesine neden olabileceğini ifade etmiştir (TCMB, 2014). Fakat ilerleyen yıllarda merkez bankası üzerine faiz düşürmeye yönelik uygulanan baskı, rezervlerdeki erime ve Türkiye'ye yönelik güvensizlik ortamı yüzünden TL devamlı değıer kaybetmiş, bu da enflasyon ile mücadeleyi zorlaştırmıştır.

Ülkedeki alım gücünün bu denli hasar gördüğü, işsizliğin hala önemli bir problem olarak kendini gösterdiği bir durumda sadece görece yüksek büyüme oranlarına sahip olan Türkiye'nin en temel makro göstergelere baktığımızda incelenen dönem ve alt dönemlerinde görelî bir başarısından söz etmek mümkün değildir. Daha dolayimli göstergeler olan diğêr makroekonomik değışkenlere odaklandığımızda ortaya çıkan resmi aşağıda tartışmaktayız.

2.2. Borçluluk, rezerv yeterliği ve ödemeler dengesi

Kamu borcu bir ülkenin borç ödeme kapasitesini anlama açısından önem arz etmektedir. 1990'lı yıllar geliştirmekte olan ülkeler açısından zorlu geçmiş, dünyanın birçok bölgesinde geliştirmekte olan ülkeler ciddi krizler yaşamışlardır⁷. Türkiye de bu kaotik ortamın son halkası olarak 2001 krizini yaşamış; bu kriz sonucunda kamu borcu ciddi oranda artmıştır. 2002 sonrası uygulanan IMF programları ve yapısal reformlar sonucunda kamunun ekonomideki rolü azaltılmış ve kamu borcunda bir düşüş sağlanmıştır. Öyle ki, 2002 yılında milli gelirin %74'üne karşılık gelen kamu borcu, görece yüksek büyümenin de etkisiyle 2010'larda %40 seviyesine gerilemiştir. Eldeki örneklem incelediğinde de Türkiye'nin kamu borcu açısından akranlarına göre durumu giderek iyileşmiştir. 2002-2007 döneminde Türkiye'nin kamu borcu bakımından performansı (GSMH'nin yüzde 54,3'ü⁸) akranlarının gerisinde yer alsa da sonraki dönemlerde önce akranlarının ortalamasını yakalamış (2008-2009 dönemi), 2014-2020 döneminde ise akranlarından daha iyi bir performans sergilemiştir (Tablo E4). Fakat yakın gelecekte bu tablonun kötüye gitmesine sebep olabilecek birtakım gelişmeler olmaktadır: Özellikle son yıllarda yönetimi Türkiye Varlık Fonu'na aktarılan kamu bankaları birtakım hükümet politikaları sonucunda yüksek miktarlarda kredi vermiş ve bu krediler yüzünden zarar etmişlerdir. Yasalara göre "görev zararları" hazine tarafından karşılanan kamu bankalarının ilerleyen dönemde kamu borcu üzerinde yarattığı olumsuz etki, uluslararası kuruluşların Türkiye raporlarında da belirtilmektedir (IMF, 2022). Türkiye özellikle kriz sonrası dönemde kamu-özel ortaklığı modeli ile birçok projeyi yürürlüğe sokmuş, bu projelerin de kamuya yükü ağır olmuştur. Bu modelle ortaya çıkan projelerin en yoğun olduğu yıl olan 2015 yılından sonra kamu borcunun milli gelire oranında bir artış trendi başlamıştır (WB, 2021). 2015 itibariyle kamu borcunun GSYH'ye oranı yüzde 27 seviyesinde olan Türkiye'nin kamu borcu bu dönemden itibaren devamlı artmış, 2020 yılı itibariyle yüzde 36,75'e yükselmiştir (WB, 2022)⁹. Son birkaç yıldır bu projelere dolar cinsinden verilmiş garantiler nedeniyle yapılan ödemelerin ve yükselen toplumsal hoşnutsuzluklar nedeniyle kamu transferlerinin artması sonucu kamu borcu istatistiklerinin kısa ve orta vadede ne şekilde ilerleyeceği epey belirsizdir.

Bir ülkenin yükümlülüklerini incelerken sadece kamu borcuna bakmak yeterli olmayacaktır, zira 2001 krizinde olduğu gibi, batık özel sektör borçlarının belirli şekillerde kamuya devri söz konusu olabilmektedir. Bunun sonucunda kriz dönemlerinde kamu borcu hanesinde görülmeyen bir borç miktarının kamunun sırtına yüklenmesi durumu ortaya çıkmaktadır. Bundan daha önemlisi ise

⁷ 1994 Türkiye, 1997 Asya ve 1998 Rusya krizleri örnek gösterilebilir.

⁸ Gayri Safi Milli Hasılaya (GSMH) oranı

⁹ Hazine garantili projeler ile ilgili veriler açık bir şekilde paylaşılmadığı için bu noktada daha derin bir analiz yapma imkanına sahip değiliz.

gelişmekte olan ülkeler dış borçlarını kendi para cinslerinden ödeme şansına sahip olmadığından toplam dış borç bu ülkelerin başlarının üstünde Demokles'in kılıcı gibi asılı durmaktadır. Dolayısıyla, Türkiye gibi birçok gelişmekte olan ülkenin borçluluk durumunu anlayabilmek için kamu ve özel sektörün toplam dış borcunu ve bu borcun kompozisyonunu incelemek gerekir.

Elimizdeki verilere göre Türkiye, tüm dönem göz önünde bulundurulduğunda dış borcun milli gelire oranı açısından örneklem içerisindeki en borçlu üçüncü ülkedir (Tablo E6). Bu dönemde Türkiye'deki kamu ve özel sektörün dış dünyaya karşı borçluluk seviyesi 2002-2007 döneminde bir azalma eğilimine girse de (yüzde 54,94'ten yüzde 34,65'e) daha sonra bu oran önce yüzde 40 seviyesine gelmiş, daha sonra da yüzde 50'nin üzerine çıkmıştır. TL'nin dolar karşısında görece değerli olduğu kriz öncesi dönemde döviz cinsinden borçların milli gelire oranının düşük olması beklenen bir gelişmedir. Fakat 2014 sonrası döneme baktığımızda, TL örneklem içerisinde USD karşısında en çok değer kaybeden ve en yüksek oynaklığa sahip para birimlerinden biridir (Grafik 3 ve Tablo 18). Bu açıdan Türkiye'nin akranlarına göre toplam dış borç performansı Türk lirasının hızlı değer kaybetmesine paralel olarak özellikle 2014 sonrasında 2008-2009 kriz dönemindekine benzer şekilde kötüleşmiştir. Bu bakımdan Türkiye örneklemedeki ülkeler arasında 2014-2020 yılları arasında Beyaz Rusya ve Romanya'dan sonra en kötü toplam dış borç istatistiğine sahip üçüncü ülkeysen, tüm dönem boyunca Arjantin ve Beyaz Rusya'nın ardından en kötü dış borç performansı sergileyen dördüncü ülkedir (Tablo E6)¹⁰.

Nasıl ki yüksek borç miktarı bir ülke için kırılganlık göstergesi sayılıyorsa, düşük rezerv miktarı da başka bir kırılganlık göstergesi olarak kabul edilmektedir. Rezervler sermaye akışlarının aniden durduğu ya da tersinde döndüğü dönemlerde dış borç ödemeleri ve döviz piyasalarında yaşanabilecek büyük çalkalanmaları bir süre de olsa caydırmak için önemlidir. Döviz kurundaki değişimler enflasyon, bilançolar ve beklentiler üzerinde ciddi bozulmalara yol açabilir. Merkez bankalarının rezerv miktarları geçici süreler için bile olsa döviz kuru piyasasındaki hareketleri etkileyebilir. Bu bakımdan dış borç ve kurdaki dalgalanmalara karşı gelişmekte olan ülkelerin çoğu 2000'lerin başından itibaren ciddi miktarlarda döviz rezervleri biriktirmeye başlamışlardır. Örneklelimiz içerisindeki birçok gelişmekte olan ülke de bunu göz önünde bulundurup, 2000'li yılların ilk yarısında artan yabancı sermaye akımları sayesinde ciddi rezerv biriktirebilmişlerdir. Fakat Türkiye'nin, bu dönem boyunca çok yüksek miktarlarda sermaye girişi olsa da rezervler açısından bahsettiğimiz gelişmekte olan ülkelere göre aynı başarıyı

¹⁰ Dış borçlarla ilgili değinilmesi gereken başka bir husus da dış dünyaya olan borcun (yükümlülüklerin) dış dünyadan elde edilen gelire oranıdır. Bu istatistiğin Türk Lirası'nın diğer para birimleri karşısındaki durumundan daha az etkilenmesi beklenir. Bu bakımdan ihracat ve faktör gelirlerinin dış borca oranı incelendiğinde Türkiye'nin durumu yine vahametini korumaktadır (Benliaper vd., 2016).

yakaladığı söylenemez. Türkiye, 26 ülke içerisinde hem rezerv/milli gelir oranında hem de rezerv/dış borç oranında akranlarının ortalamasının (ortanca kullanılmıştır) epey gerisinde kalmıştır (Tablo E5 ve E7). Rezervlerle ilgili araştırmada örneklem içerisindeki bazı ülkelere dair veri bulunmadığı için -bu veriler özelinde- çalışmaya bazı gelir grupları dahil edilmiştir. Türkiye rezerv/dış borç göstergesinde hem dahil olduğu gelir grubunun oldukça gerisinde kalmış, hem de örneklemin ortancasının yüz 55,3 olarak ölçüldüğü sıralamada yüzde 27,3 rezerv/dış borç oranına sahip olarak kötü bir performans sergilemiştir (Tablo E7 ve E8).

Rezervlerin önemli işlevlerinden birisinin kısa vadeli borçlar karşısında ülkenin elini güçlendirmek olması nedeniyle olası bir dışsal şokta ülkede yeterli düzeyde rezervin bulunmaması bu şokun bir finansal krize dönüşme olasılığını artırmaktadır. Bu bağlamda, toplam dış borcun kompozisyonu içerisinde kısa vadeli borçların rezerve oranına da bakmak gerekmektedir. Bu oran tüm dönem için incelendiğinde gelişmekte olan ülkelerin genel ortalaması (ortanca) kriz dönemi haricinde yüzde 30'lar civarında seyrettiği görülmektedir (Tablo 2). Türkiye'de ise bu oran dönem boyunca sürekli kötüleşerek yüzde 108 civarına çıkmıştır (Tablo 2). Türkiye 2002-2020 döneminde akranları arasında kısa vadeli borçların rezervlere oranı açısından Beyaz Rusya ve Arjantin'den sonra en kötü ülke konumundadır (Tablo E8). Son dönemdeki gelişmelerle kısa vadeli borçların toplam rezerve oranının daha da artması beklenmektedir. Hali hazırdaki durum ve kısa ve orta vadede bu durumun daha da kötüleşebileceği düşünüldüğünde Türkiye'nin borç kompozisyonunun da finansal kırılganlık yaratmaya müsait olduğu söylenebilir. Özellikle kriz sonrası dönemde merkez bankası üzerindeki politik baskının artması, merkez bankası araçlarının verimli bir şekilde kullanılamamasına ve uluslararası piyasalarda Türkiye'yle ilgili beklentilerin bozulmasına sebep olmuştur. 2014 sonrası dönemde TL dünya genelindeki rüzgarlardan ve de ülkeye özel siyasi vb. gelişmelerden olumsuz etkilenmiştir. Bu dönemde TL'de ciddi değer kayıpları yaşanmıştır. TL'deki değer kaybının önüne geçmek isteyen merkez bankası zaten yeterli düzeyde olmayan rezervlerini eritmiş, TCMB'nin net rezervleri sıfırın altına inmiştir¹¹(TCMB, 2021). Bu soruna bir çözüm bulmak için, son dönemlerde TCMB'nin swap anlaşmalarına yoğunlaştığı görülmektedir. Böylece normal yollardan artırılmayan rezervler türev araçlarından biri olan etkinliği tartışmalı SWAP işlemleri kullanılarak dengelenmeye çalışılmıştır. 2019 yılında merkez bankası bünyesinde Döviz Karşılığı Altın Swap Piyasası açılmasıyla başlayan bu süreç, sonraki dönemde de çeşitli merkez bankaları ile döviz karşılığında yapılan swap anlaşmaları ile devam etmiştir¹² (TCMB, 2019; 2020; 2021).

¹¹ Bkz, TCMB Uluslararası Rezervler ve Döviz Likiditesi Gelişmeleri (2019, 2020, 2021)

¹² Bu dönemde merkez bankası tarafından Kore, Katar ve Çin merkez bankaları ile anlaşmalar yapıldığı açıklanmıştır.

Rezervler ve dış borçlarla ilgili gelişmeler esasında ödemeler dengesi ile yakından ilişkilidir. Ödemeler dengesinin üç ana kalemi merkez bankası rezervlerindeki değişimler, cari işlemler ve finansal işlemler kalemidir.

Cari denge bir ülkenin dünya pazarındaki rekabetçiliğinin bir göstergesi olduğundan ve dış borcun gidişatını doğrudan belirlediğinden önemlidir. Ödemelerini kendi para cinsinden yapamayan ülkeler kronik cari açığı finanse etmek için ya yabancı kaynak bulmak ya da birikmiş döviz rezervlerini kullanmak zorundadır. Bu durumda ülkenin toplam borcu eninde sonunda artışa geçer¹³. Türkiye 2002 ile 2020 yılları arasında ciddi bir cari açık sorunuyla karşı karşıya kalmıştır. Bu dönemde Türkiye ekonomisinin cari açığı milli gelirine oranla ortalama yüzde 4 gibi akranlarına göre epey yüksek bir orana ulaşmıştır. Tüm dönem boyunca Türkiye Romanya ve Beyaz Rusya'nın ardından örneklem içerisinde cari açığı en kötü olan ülkedir (Tablo E9)¹⁴. Alt dönemlere baktığımızda ise Tablo E9'den görüleceği gibi 2002-2007 ya da 2010-2013 gibi Türkiye ekonomisinin daha iyi büyüme performans sergilediği aralıklarda cari açık artarken, 2008-2009 döneminde olduğu gibi ekonominin yavaşladığı aralıklarda azalmaktadır. Üretimde ithal ara mallara bağımlılık, enerji ürünlerinin ithalatı, düşük katma değerli ve düşük teknoloji malların üretimi Türkiye'nin verdiği cari açığın başlıca yapısal sebeplerindendir. Ayrıca yüksek büyümenin yakalandığı yıllarda sermaye akışlarının artması da Türk Lirası'nın yabancı para birimleri karşısında değer kazanmasına ve kredi genişlemesine sebep olması nedeniyle cari açık problemini kötüleştirmektedir.

Ödemeler dengesinin diğer kalemi olan finansal hesap kendi içerisinde üç ana kategoriye ayrılmaktadır. Bunlar doğrudan yatırımlar (uzun vadeli), portföy yatırımları (genelde kısa vadeli) ve diğer yatırımlardır (uzun ya da kısa vadeli). Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, finansal akımlar kredi büyümesi, döviz kuru, faiz hadleri ve varlık fiyatlarını doğrudan ve/ya dolaylı olarak etkileyerek büyüme istihdam ve enflasyon verileri gibi temel makroekonomik gelişmeleri önemli ölçüde etkilemektedir (Cömert, 2019)¹⁵. Özel ve kamu kurumlarının dışardan aldığı net borcu gösteren Diğer Yatırımlar kaleminde Türkiye'nin incelenen dönemin tamamı ve alt dönemleri boyunca akranlarına göre çok daha başarılı olduğu görülmektedir (Tablo 1 ve Tablo 2). 2002-2020 dönemi göz önüne alındığında Türkiye, Beyaz Rusya'dan sonra GSYİH'na oranla en çok dış borç çeken ikinci ülke konumundadır (Tablo E12). Benzer şekilde tüm dönem göz önünde bulundurulduğunda Türkiye

¹³ ABD gibi kendi para cinsinden ödemelerini yapan ülkelerin, yerel para birimine uluslararası talep olduğu sürece, cari açıktan kaynaklanan efektif bir dış borç probleminden bahsetmek pek mümkün değildir.

¹⁴ Örneklemdeki gelişmekte olan ülkelerin çoğu 2002-2007 yıllarında tarihsel olarak pek ender rastlanır şekilde cari açık problemi yaşamamıştır. Ancak 2014 yılından itibaren gelişmekte olan ülkelerin genelinde olduğu gibi örneklemdeki ülkelerin çoğu cari açık problemlerine tekrar boğuşmaya başlamıştır.

¹⁵ Sermaye akımlarının temel makro değişkenlerini hangi kanallar üzerinden etkilendiğinin detayları için Cömert (2019)'a bakılabilir.

akranları arasında GSYİH'na oranla en çok Portföy Yatırımları çeken 6. ülkedir (Tablo E11). Portföy akımlarında 2014 sonrasında ciddi bir düşüş olurken diğer yatırımlarda Türkiye akranlarından daha çok yabancı sermaye çekmeye devam etmiştir (Tablo 1). Yabancı sermaye akımları arasında görece daha faydalı olduğu düşünülen Doğrudan Yatırımlar kaleminde ise Türkiye'nin performansı dönemin tümünde ve alt dönemlerin hiçbirinde ortancanın üzerinde değildir. Finansal hesaplardaki gelişmelerle Türkiye ekonomisinin akranlarına göre büyüme performansı birlikte ele alındığında dönem boyunca büyümenin kaynağının görece olarak kısa dönemli ve spekülatif sermaye girişleri olduğuna dönük yazının bulguları ile bizim bulgularımız örtüşmektedir¹⁶. Yabancı sermaye girişlerinde son yıllardaki yavaşlamayla temel makroiktisadi değişkenlerdeki artarak devam eden bozulma da önceki çevrimlerde olduğu gibi önemli ölçü de ilintilidir. Buna rağmen son dönemlerde Türkiye ekonomisi 1994 ve 2001-2002 krizleri ölçüsünde bir finansal geri dönüşle karşılaşmamıştır. Bu bakımdan 1994 ve 2001-2002 krizlerine benzer bir sermaye çıkışının ekonomiye son yıllardaki dalgalanmaların çok ötesinde yıkıcı etkileri olabilir¹⁷.

Betimsel istatistikler Türkiye ekonomisinin yabancı sermaye girişleriyle beslenen büyüme (ve kısmi olarak kamu borcu) haricinde 2002-2020 dönemi içinde akranlarına göre pek de başarılı sayılmayacağını göstermektedir. Bir başka deyişle küresel çevrimin gelişmekte olan ülkelerin lehine olduğu dönemde akranları makro göstergelerini Türkiye'ye göre daha fazla iyileştirirken, 2014 sonrasında işler tersine döndüğünde çoğunun temel makro göstergeleri Türkiye'ye göre daha az kötüleşmiştir. Ancak bu bulgular 1990'lara göre Türkiye'nin akranları arasındaki durumunun 2002 sonrasında iyileşmiş olabileceğini yadsımıyor¹⁸.

1990'lı yıllar Türkiye ekonomisinin kötü yılları olarak hatırlanır. Benzer şekilde, aynı dönem gelişmekte olan ülkelerin çoğu için kayıp yıllar- 'lost decade'- arasında gösterilir (Easterly, 2001). Bu dönemde (1990-1999) Türk ekonomisinin görelî durumuna baktığımızda bazılarında sürpriz gelebilecek bir sonuç karşımıza çıkmaktadır¹⁹. 1990-99 döneminde Türkiye ekonomisi incelenen hemen hemen tüm makro göstergelerde ya ortalamasının biraz üzerinde ya da ortalama civarındadır (Tablo 24 ve 25). En kötümser yorumla 1990'lı yıllarda Türkiye'nin akranlarına göre biraz daha iyi bir karneye sahip olduğu söylenebilir (Tablo 24 ve 25). Bu bulgular Türkiye ekonomisinin 1990'larda 2002 sonrasına göre daha iyi olduğu şeklinde

¹⁶ Türkiye ekonomisinin büyüme performansının sermaye giriş- çıkışlarına çok duyarlı olduğunu iddia eden Merkez Bankası araştırmacılarının da çalışmalarının içinde olduğu geniş bir yazın vardır. Bu yazının örnekleri için Yeldan (2002), Boratav (2011 ve 2019) Cömert ve Çolak 2013, Orhangazi 2014, Yeldan ve Ünüvar (2015), Cömert ve Türel (2016), Akçay ve Güngen (2019), Orhangazi ve Yeldan (2021) incelenebilir.

¹⁷ Türk ekonomisinin yaşadığı 1994, 2001/02 ve 2008/09 krizlerinin karşılaştırması için Cömert ve Yeldan (2018)'a bakınız.

¹⁸ Bu konuya dikkatimizi birbirinden bağımsız olarak dikkat çeken hakemlerden birine teşekkür ederiz.

¹⁹ 1990'lı yılları detaylı bir şekilde incelemek bu makalenin kapsamı dışındadır.

yorumlanamaz. Ancak, 2002 yılları sonrasında akranlarının görelî durumunun düzelmesinin daha belirgin olduğu anlamına gelir. Bir başka deyişle Türkiye 2002 yılı sonrası olumlu esen küresel rüzgarları yeterince iyi kullanamamıştır.

2.3. Makroekonomik performans endeksleri

Türkiye ekonomisinin performansının diğere gelişmekte olan ülkelerle karşılaştırılmasında betimsel istatistiklerin yanı sıra, makroekonomik performans endekslerinden de yararlanabiliriz. Makroekonomik performans endeksleri yazını gerek kullanılan değişkenler gerek o değişkenlerin sahip olduğu ağırlıkların farklılığı sebebiyle epey zengindir.

Makroekonomik performans endeksleri Okun İktisadi Hoşnutsuzluk Endeksi'nde olduğu gibi enflasyon ve işsizlik oranları gibi bazı makro değişkenlerin basitçe toplanması esasına dayanabileceği gibi Birleşmiş Milletler İnsani Gelişmişlik Endeksi ve Sihirli Kareler Yönteminde olduğu gibi görelî daha kompleks de olabilir²⁰.

Yazındaki çeşitlilik düşünöldüğünde ülkelerin makroekonomik başarılarını ölçmek için oldukça fazla endeks çeşidine sahip olduğumuzu söyleyebiliriz. Fakat daha önce de vurguladığımız gibi bizim bu çalışmadaki amacımız üzerinden belirli bir süre geçtiği için Benlialper vd. (2016)'nin çalışmasını güncelleyerek genişletmek ve o çalışmada yer almayan bir genişletilmiş endeks oluşturmaktır. Önceki çalışmaya paralel olarak temelde dört ana makroekonomik değişkeni göz önünde bulundurduk: enflasyon, işsizlik, ekonomik büyüme, cari açığın GSYİH'ye oranı. Bunlara ek olarak, genişletilmiş makroekonomik performans endeksinde kullanmak üzere, nominal döviz kuru oynaklığı, rezervlerin GSYİH'ye oranı ve kamu borcunun GSYİH'ye oranı gibi makro kırılğanlıklara katkıda bulunan değişkenleri de çalışmamıza dahil ettik.

Gerek farklı değişkenlerin farklı aralıklarda seyretmesi, gerekse aynı değişkenin farklı ülkelerde farklı aralıklarla karşımıza çıkması sebebiyle bu değişkenlerin normalize edilmesi gerekmektedir. Bizim tercihimizin anlaşılabilirliği artırması sebebiyle İnsani Gelişme Endeksi'nden (Human Development Index – HDI) yana olduğunu söyleyebiliriz. Böylece her bir değişken 0 ile 1 arasında bir değer alacak ve değişkenler, deyim yerindeyse, birbirleri ile konuşabilir hale gelecektir. Bu yöntemin matematiksel gösterimi aşağıdaki gibidir:

²⁰ Yazının akışını bozmamak adına makroekonomik performans endeksleriyle ilgili detaylı açıklamaları ve Türkiye üzerine yapılan benzer çalışmalara dair yazın taramasını ekler kısmına koyduk.

$$\underbrace{x_{jt}^E}_{\substack{x \text{ de\u0131işkeninin} \\ j \text{ ülkesinde} \\ t \text{ zamanındaki} \\ \text{endeks de\u0131eri}}} = \frac{x_{jt} - x_{min}}{\underbrace{x_{max}}_{\substack{x \text{ de\u0131işkeninin} \\ \text{tüm veriler içinde aldığı} \\ \text{maximum de\u0131eri}}} - \underbrace{x_{min}}_{\substack{x \text{ de\u0131işkeninin} \\ \text{tüm veriler içinde aldığı} \\ \text{minimum de\u0131eri}}} \quad (1)$$

$$P_{jt} = \sum_{i=1}^n w_i * x_{ijt} ; \quad \sum w_i = 1 \quad (2)$$

Tablo 3

Makroekonomik Performans Endeksleri ve Ağırlıklandırmalar

Ağırlıklandırma							
Endeks	Enflasyon	İşsizlik	Büyüme	Cari Hesap/ GSYİH	Nominal Döviz Kuru Oynaklığı	Rezerv/ GSYİH	Kamu Borcu/ GSYİH
Dar Çekirdek	1/3	1/3	1/3	-	-	-	-
Genişletilmiş Çekirdek	1/4	1/4	1/4	1/4	-	-	-
Keynesyen	1/5	2/5	2/5	-	-	-	-
Boratav-Heterodox	-	1/3	1/3	1/3	-	-	-
Genişletilmiş Endeks	1/7	1/7	1/7	1/7	1/7	1/7	1/7

Yukarıda da belirttiğimiz gibi endekste de\u0131işkenlerin alacağı ağırlıklar önemli bir tartışma konusudur. Bu tartışmadan olabildiğince kaçınmak ve yanlış sonuçlar ortaya koymamak adına Benlihalper vd. (2016)'yı izleyerek dört farklı endeks kullanıyoruz ve buna bir de genişletilmiş endeks adını verdiğimiz endeksi ekliyoruz. Bu sayede farklı endekslerin sonuçlarını da bulguların tutarlılığı açısından kıyaslayabiliyoruz. Bu endekslerden ilki “Dar Çekirdek” olarak adlandırılan makroekonomik performans endeksi, enflasyon, büyüme ve işsizlik de\u0131işkenlerinde oluşmakta ve her de\u0131işkene eşit ağırlık atanmaktadır. “Genişletilmiş Çekirdek” ise bir önceki endekse cari hesabın milli gelire oranı de\u0131işkeni eklenerek ve eşit ağırlık yöntemi kullanılarak oluşturulan endekstir. Bunun yanı sıra “Keynesyen” Endeks, enflasyonun ağırlığının işsizlik ve büyümeye nazaran daha düşük alındığı bir endekstir. Enflasyonun ağırlığının diğer de\u0131işkenlere kıyasla daha düşük olması Keynesyen yazındaki büyüme ve işsizlik

gibi değişkenlerin önemini vurgulamaktadır. “Boratav-Heteredoks” Endeksi büyüme, işsizlik ve cari hesabın milli gelire oranından oluşmaktadır. Heteredoks yazın enflasyonun hangi seviyede ekonomi için zararlı olabileceğine dair kesin bir yargıya sahip olmadığından, bu endeksi oluştururken enflasyon makroekonomik performans değerlendirmesinin dışında bırakılmıştır. Bütün bu endekslere ek olarak, bir de Genişletilmiş Endeks hesapladık. Bunun için dört ana makroekonomik değişkene ek olarak, nominal döviz kuru oynaklığı, rezervlerin GSYİH’ye oranı ve kamu borcunun GSYİH’ye oranını dikkate aldık. Bu değişkenlere eşit ağırlıklar vererek genişletilmiş çekirdek endeksi güncelleyip genişletilmiş makroekonomik performans endeksini oluşturduk.²¹

Tablo 4

Türkiye’nin Makroekonomik Performans Endekslerine ve Dönemlere Göre Sıralaması

Endeks	Sıralama	2002-2007	2008-2009	2010-2013	2014-2020	2002-2020
Dar Çekirdek		17	25	12	23	21
Genişletilmiş Çekirdek		20	25	18	21	22
Keynesyen		16	25	12	22	19
Boratav-Heteredox		19	25	17	21	21
Genişletilmiş Endeks (1. Versiyon) ¹		17	19	15	17	17
Genişletilmiş Endeks (2. Versiyon) ²		21	23	18	20	21

¹ Beyaz Rusya’nın 2002 ve 2003 yıllarına ait Kamu Borcu/GSYİH verisi bulunmadığından Beyaz Rusya örneklemden çıkarılmıştır. Ek olarak, Ekvador, Bangladeş, Mısır, Çin ve Vietnam esnek kur rejimine sahip olmaması sebebiyle örneklemden çıkarılmıştır. Bunların sonucunda sıralamalar diğer endekslerden farklı olarak 20 ülke üzerinden yapılmaktadır.

² Ekvador, Bangladeş, Mısır, Çin ve Vietnam tam olarak esnek kur rejimine sahip olmadıklarından Genişletilmiş Endeksin bu versiyonunda döviz kuru oynaklığı analizden çıkarılmıştır. Bunlara ek olarak, yukarıda belirtilen sebeplerle Beyaz Rusya da örneklemden çıkarılmıştır. Örnekleme 25 ülkeden oluşmaktadır.

Kaynak: IMF-IFS, WB veri tabanları, yazarların hesaplamaları

²¹ Nominal efektif döviz kurunun örneklemdeki 6 ülke için verisi bulunmamaktadır. Bahsi geçen altı ülkeyi analizden çıkarmak yerine nominal döviz kurunu veri kabul ettik. Rezervlerin GSYİH’ye oranı tüm ülkelerde mevcut olduğu için bunu kullanmayı tercih ettik. Bunun dışında Kamu borcu/GSYİH verisinde ise Bangladeş için 2002, B. Rusya için ise 2002 ve 2003’e ait veri bulunmamaktadır. B. Rusya için herhangi bir veriye ulaşamadığımız için örneklemden çıkarıp, genişletilmiş makroekonomik endeksi 25 ülke için değerlendirdik.

Dar Çekirdek Endeks'e göre, 2002 ile 2020 yılları arasında, Türkiye ekonomik performansı 26 ülke arasında 21'inci sırada yer almaktadır (Tablo E13). Daha önce de değinildiği gibi, 2002-2007 yılları arasında dünyadaki likidite bolluğunun etkisi ile birçok ülke yüksek büyüme oranlarına ulaşmıştır. Türkiye dünyadaki bu olumlu trendin içinde yer alan ülkelerden biri olmuştur. Ancak, bu trendin içinde yer almasının yanında, Türkiye 2002-2007 yılları arasında görece olarak bir başarı yakalayamamış, hatta ortalamanın epey altında yer almıştır. Ekonomik büyümenin göz doldurduğu, enflasyonun ise görece kontrol altına alındığı bu dönemde Türkiye'nin dünya ekonomisindeki pozitif rüzgarı arkasına almasına rağmen çok iyi bir performans sergileyemediğini söyleyebiliriz. Dar Çekirdek Endeks'e göre Türkiye ekonomisinin görece performansının en kötü olduğu dönem Küresel Finansal Krizi'ni içine alan 2008-2009 yıllarıdır. Bu kriz temelde gelişmiş ülkeleri derinden sarsmıştır. Gelişmekte olan ülkelerin çoğu krizi görece daha az hasar ile atlattımlardır. Ancak bazı gelişmekte olan ülkeler ihracatlarındaki ve sermaye hareketlerindeki düşüş nedeniyle krizden yıkıcı şekilde etkilenmişlerdir (Cömert ve Uğurlu, 2016). Yukarıdaki tablonun gösterdiği gibi küresel finansal krizin en çok etkilediği ülkelerden biri Türkiye olmuştur. Bunlara ek olarak, 2010-2013 yılları arasında özellikle büyüme verisindeki gelişmelerin yardımıyla Türkiye örneklemimizdeki görece durumunu yukarılara çekmiştir. Daha önce de belirttiğimiz gibi baz etkisi ve milli gelir hesaplarında geriye dönük yapılan revizyonun bu sonuca etkisi olmuştur. Ayrıca kriz sonrası gelişmiş ülkelerdeki genişlemeci politikalar sebebiyle gelişmekte olan ülkelere akan sıcak paradan Türkiye'nin payına daha fazla bir miktar düşmüştür²². Diğer yandan, 2014-2020 yılları arasında ise Türkiye'nin makroekonomik performansının görece olarak kötüye gittiğini görmekteyiz. Türkiye'ye giren sermayenin jeopolitik karmaşa ve siyasal problemlerin de etkisiyle akranlarına göre daha fazla yavaşlaması bu duruma katkı yapmıştır. Bu anlamda aynı 2008-2009 krizinden olduğu gibi 2014 sonrasında dünya ekonomisindeki olumsuz rüzgârdan en çok etkilenen ülkelerden biri yine Türkiye olmuştur.

Sonuç olarak Türkiye bütün dünyanın yüksek büyüme oranlarına sahip olduğu 2002-2007 döneminde bile örneklemdeki diğer ülkelere göre makroekonomik başarısı bakımından oldukça gerilerde kalmıştır. Bunun yanı sıra, her negatif dalgada görece makroekonomik performansının akranlarına göre daha fazla etkilendiği görülmüştür. Dar Çekirdek Endeks'in bu bulguları birtakım nüanslar olsa da diğer endeks sonuçları tarafından da desteklenmektedir.

Dar Çekirdek Endeks'ten farklı olarak Genişletilmiş Çekirdek Endeks cari hesabın milli gelire oranını da göz önüne almaktadır. Bu endekse göre, Türkiye

²² Benlialper vd'de (2016) 2010-2014 bir alt dönem iken, bu çalışmada 2010-2013 arasını bir alt dönem olarak almaktayız. Bunun sebebi ise 2014 yılı ile başlayan küresel düzeydeki daraltıcı politikalar, küresel likiditede akışında yaşanan yavaşlama sebebi ile birçok ülkenin bundan olumsuz etkilenmiş olmasıdır. 2014 yılı ise bu noktada bir dönüm noktası olmuştur.

2002 ile 2020 yılları arasında en kötü performansı sergileyen 5'inci ülkedir (Tablo E14). Türkiye ekonomisinin kronik problemlerinden biri olan cari açığın endeks hesabına dâhil edilmesi ile Türkiye'nin görece durumunun Dar Çekirdek Endeks'e kıyasla daha aşağılarda yer alması kaçınılmaz bir sonuçtur. Genişletilmiş Çekirdek Endeks sonuçları ile Dar Çekirdek Endeks sonuçlarını karşılaştırdığımızda en çok göze çarpan alt dönem 2010-2013 yılları arası olmaktadır. Türkiye bahsi geçen dönemde Genişletilmiş Çekirdek Endeks'e göre, örneklem içinde 18'inci sırada yer almaktadır.²³ Oysa aynı dönemde Dar Çekirdek Endeksi Türkiye'nin görece sıralamasını 12 olarak vermektedir. Bahsi geçen dönemde Türkiye ekonomisi diğer dönemlerine kıyasla daha yüksek cari açığa sahiptir. Dolayısıyla bu cari açık probleminin kendini en çok gösterdiği dönem, iki endeks arasındaki farkın en çok açıldığı dönem olmaktadır.

Keynezyen Endeks ise enflasyon, büyüme ve işsizlik bileşenlerinden oluşmaktadır. Be endekste diğer endekslerden farklı olarak enflasyona verilen ağırlık daha düşüktür. Dolayısıyla Keynezyen Endeks'te büyüme ve işsizlik iki önemli değişken olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu endekse odaklandığımızda, Türkiye ekonomisi 2002 ile 2020 yılları arasında akranlarına göre 19'uncu sıradadır (Tablo E15). Tüm dönem için Türkiye ekonomisi için tüm endeks çeşitleri içinde en yüksek sıralamayı Keynezyen endeks sonuçları vermiştir²⁴. Burada enflasyonun ağırlığının diğer değişkenlerin ağırlığından daha az olması önemli bir rol oynamaktadır. Önceki bölümlerde değinildiği gibi 2000'li yılların başlarında gerçekleşen sermaye girişi Türk lirasının yabancı para karşısında değer kazanmasını sağlamıştır. Böylece bahsi geçen dönemde enflasyonda bir düşüş trendinden bahsedilebilir. Fakat, 2010'dan sonra enflasyon artış eğilimine girmiş, özellikle 2015-2016 yıllarından sonra -kur şoklarının da etkisiyle- ivmelenmiştir. Dolayısıyla ekonomide yaşanan bu değişiklikleri Keynezyen Endeks'in tam anlamıyla yansıtamadığı söylenebilir. Buna ek olarak, cari hesap bileşeninin dikkate alınmadığı düşünülürse, Keynezyen Endeks'in Genişletilmiş Endeks'e kıyasla Türkiye ekonomisinin görece durumunu daha yukarı sıralarda göstermesi beklenen bir sonuçtur. Betimsel istatistikler bölümünde tartıştığımız gibi, 2002 ile 2020 arasında ekonomik büyüme hariç diğer değişkenler dikkate alındığında Türkiye pek

²³ Türkiye dar çekirdek endekse göre örneklem içerisinde 12. Sırada yer almaktadır.

²⁴ Benlihalper vd. (2016) de çalışmalarında en yüksek sıralamayı Keynezyen endekste bulmuştur. Türkiye 25 ülke arasında 2002 ile 2014 yılları arasında 21. sırada yer almaktadır. Sırasıyla 2002-2007, 2008-2009, 2010-2014 yılları arasındaki sıralamaları ise 17, 25 ve 19'dur. Bizim hesapladığımız Keynezyen endekse göre 2010-2014 alt döneminde Türkiye'nin sıralaması 13 olarak görülmektedir. Diğer endeksler de göz önüne alındığında iki çalışmanın sonuçlarının 2010-2014 alt dönemi için önemli farklılaşmalar göze çarpmaktadır. Özellikle Keynezyen endekste büyümenin ağırlığının diğer endekslere kıyasla daha çok olması ve iki çalışma karşılaştırıldığında farkın yüksekliği bizi bahsini ettiğimiz milli gelir serisi tartışmalarına götürmektedir. Yeni milli gelir serisi ile birlikte görece daha yüksek büyüme oranlarına ulaştığımız ve diğer ülkelerin milli gelir serilerinin aynı kaldığı düşünüldüğünde Türkiye'nin sıralamada yukarılara çıkması kaçınılmazdır.

de iç açıcı bir yerde durmamaktadır. Dolayısıyla, ekonomik büyümenin ağırlığının yüksek olduğu durumlarda daha iyi bir görelî performanstan bahsetmek olasıdır. Ancak Türkiye'nin görelî durumunun Keynesyen Endeks'e bakıldığında diğer endekslere kıyasla daha iyi olduğundan söz etsek bile, Türkiye ekonomisi hala örneklem içerisindeki birçok ülkenin gerisinde ve hatta ortalamasının altında bir performans sergilemeye devam etmektedir. Bu bağlamda, Keynesyen Endeks açısından da Türkiye ekonomisinin 2002 ile 2020 yılları arasında görece başarılı bir resim çizdiğinden bahsedilememektedir.

Boratav-Heteredoks Endeksi'ne göre, Türkiye'nin makroekonomik performansı diğer ülkelerle karşılaştırıldığında yine ortalamasının altında kalmaktadır. Bu endekse göre 2002-2020 yılları arasında Türkiye 26 ülke arasında 21'inci sıradadır (Tablo E16). Diğer ülkelerle karşılaştırıldığında büyüme oranları ile göz dolduran Türkiye ekonomisi, işsizlik ve cari açık gibi problemler göz önüne alındığında pek de başarılı olduğu söylenemez. Bu durum ise bize, makroekonomik başarı değerlendirilirken yalnızca büyüme oranlarını incelemenin pek de anlamlı bir çaba olmadığını bir kez daha göstermektedir.

Makroekonomik performans birçok parametre ile incelenebilir. Bu sebeple bu değerlendirmelerin çok yönlü olarak yapılması gereklidir. Bu bağlamda, Benlialper vd. (2016)'nin ortaya koyduğu dört endeksi daha uzun bir dönem boyunca incelemenin ötesinde, bir de genişletilmiş makroekonomik performans endeksi adını verdiğimiz endeksi de çalışmamıza dahil ettik.

Genişletilmiş makroekonomik endeks bahsedilen dört değişkene nominal döviz kuru oynaklığı, rezervlerin GSYİH'ye oranı ve kamu borcunun GSYİH'ye oranının dahil edilmesiyle oluşturulmuştur. Döviz kuru oynaklığı makroekonomik istikrarsızlığa neden olup kırılganlık yaratabileceği için makroekonomik performans değerlendirmesinde göz önünde alınması faydalı olabilir²⁵. Bunun yanı sıra, ülkedeki rezervlerin de ekonominin olası dış şoklara karşı ne kadar dayanıklı olup olamayacağını dair bir gösterge olması nedeniyle makroekonomik performansta önemli bir yeri vardır. Kamu borcu ise mali kırılganlığı gösteren başka bir değişkendir. Örneklemimizin büyüklüğü göze alındığında hem önemli bulduğumuz hem de verisine rahatlıkla ulaşabileceğimiz bu değişkenleri kullanarak daha kapsamlı bir makroekonomik performans değerlendirmesi sunmaktayız.

Bazı ülkelerin incelenen dönemin tamamı boyunca tam bir serbest kur rejimine sahip olmadığını göz önüne alarak kontrol amaçlı olarak Genişletilmiş Endeksin iki farklı versiyonunu hesapladık. Birinci versiyonu serbest kur rejimi uygulamadığı düşünülen ülkelerin örnekleminden çıkarılmasıyla elde edildi. İkinci versiyonu ise döviz kuru oynaklığının kendisinin hesaplamadan çıkarılmasıyla elde

---

²⁵ Dış borç göstergelerini de analizimize katmayı düşündük. Ancak bu konuda daha fazla data problemleri mevcut. Ayrıca yeni eklediğimiz diğer değişkenlerden özellikle döviz kuru oynaklığı ve rezerv yeterliliği dış borç göstergelerini kısmen ikame ettiği söylenebilir.

edildi. Genişletilmiş makroekonomik performans endeksi, diğer dört endeksten farklı olarak, 2002 ile 2019 yılları arasında kapsamaktadır.

Genişletilmiş makroekonomik performans endekslerine göre Türkiye 2002 ile 2007 yılları arasında 20 (25) ülke arasında 17'nci (21'inci) sırada yer almaktadır (Tablo E17 ve Tablo E18)²⁶. Birinci versiyonuna göre 2008-2009 yıllarına baktığımızda ise, Türkiye Güney Afrika'nın ardından en kötü görelî performansa sahip ülkedir. Döviz kuru oynaklığı analizden çıkarıldığında ise Güney Afrika ve Pakistan'ın ardından en kötü görelî performansa sahip üçüncü ülkedir. Bu endekse göre de 2010-2013 yılları arasında Türkiye'nin görece yüksek büyümesi ve düşük kamu borcu diğer makro değişkenlerdeki olumsuz gelişmeleri kompanse edememiştir. 2014 sonrası döneme baktığımızda büyüme oranları yavaşlayan, diğer makro gelişmelerde görelî durumu gerileyen ve kur oynaklığı artan Türkiye'nin performansı diğer endekslerin ve betimsel istatistiklerin gösterdiği gibi örneklemin sonlarında yer almıştır.

3. Sonuç ve çıkarımlar

Türkiye ekonomisinin görelî performansı incelenen tüm dönem boyunca ortalama ya da ortalamanın altında görülmektedir. Birbirinden farklı beş makroekonomik performans endeksinde de diğer ülkelerle karşılaştırıldığında Türkiye ekonomisinin herhangi bir dönemde istisnai bir başarı yakaladığından söz edemeyiz. Alt dönemlere göre de değerlendirmemiz gerekirse, 2002 ile 2007 yılları arasında dünya ekonomisindeki olumlu havadan büyüme-enflasyon gibi makroekonomik değişkenler bakımından faydalandığını söyleyebiliriz. Fakat, bu dönemde Türkiye'nin görelî ekonomik performansının ortalamanın altında kaldığı düşünüldüğünde, bu olumlu havadan yararlanan tek ülke olmadığı, hatta diğer ülkelere kıyasla daha kötü bir performans sergilediği söylenebilir. Türkiye 2008-2009 döneminde ise krizden en çok etkilenen ülkelerden biri olarak dış etkenlere karşı aslında ne kadar kırılgan bir ekonomiye sahip olduğunu göstermiştir. Kriz sonrasındaki alt dönemde (2010-2013) küresel likidite bolluğunun da etkisiyle Türkiye ekonomisinin görelî performansında bir iyileşme gözlenmiş olsa da 2014 yılından sonra dünyada başlayan daralmanın da etkisi ile Türkiye'nin görelî performansı yine gerilere düşmüştür. Bu sonuçlar bize 2002'den günümüze kadar Türkiye ekonomisinin dümeninde olan AKP'nin 2002-2007 dönemi dahil olmak üzere akranlarına göre performansının ortalamanın epey altında kaldığını göstermektedir. Tüm dönem ve alt dönemlerde Türkiye akranlarına göre daha iyi bir büyüme performansına sahiptir. Ancak görece yüksek büyüme istihdam artışı olarak refaha katkı yapmamıştır. Akranlarına göre çok fazla bozulan cari hesap ve

²⁶ Genişletilmiş makroekonomik performans endeksi hesaplanırken 2002 ve 2003 yıllarına ait kamu borcu istatistiklerine ulaşılamadığı için Beyaz Rusya değerlendirilmenin dışında tutulmuştur.

yetersiz rezerv gibi göstergeler kırılğan bir büyüme işaretidir. Aynı zamanda finansal hesaplar kalemindeki Portföy Yatırımları ve Diğer Yatırımlardaki akranlarının epey üzerinde seyreden yabancı sermaye girişleri akranlarına göre yabancı sermaye girişlerinin büyüme önemli ölçüde katkı yaptığını göstermektedir. Böyle bir büyüme ise Türkiye ve birçok gelişmekte olan ülkenin yakın tarihinde görüldüğü gibi ülke ekonomisinin sermaye çıkışları/yavaşlamaları karşısında büyük çöküşler yaşaması olasılığını artırmaktadır. Son dönemde yaşanan çalkantıların yapısal sebeplerini de habis büyüme modeli olarak adlandırdığımız istihdam yaratmayan ve kırılğanlıkları besleyen bu büyüme modelinde bulmak mümkündür.

Kaynaklar

- Akçay, Ü., & Güngen, A. R. (2019), "The Making of Turkey's 2018-2019 Economic Crisis", *Institute for International Political Economy Berlin* (Issue 120).
- Anwar, Sarah; Iyanatul, I. (2011). "Should Developing Countries Target Low, Single Digit Inflation to Promote Growth and Employment?" (Issue 87).
- Asher, M. A., Defina, R. H., & Thanawala, K. (1993). "The Misery Index: Only Part of the Story". *Challenge*, 36(2), 58–62. <https://doi.org/10.1080/05775132.1993.11471656>
- Barro, A. (1999). "Reagan vs. clinton: who's the economic champ?" *Business Week*, 1999.
- Benlialper, Ahmet; Comert, Hasan; Düzçay, G. (2016). "2002 Sonrası Türkiye ekonomisinin performansı : Karşılaştırmalı bir analiz". *Metu Studies in Development*, 43, 65–110.
- Benlialper, A., & Cömert, H. (2016). "Implicit asymmetric exchange rate peg under inflation targeting regimes: The case of Turkey". *Cambridge Journal of Economics*, 40(6), 1553–1580. <https://doi.org/10.1093/cje/bev073>
- Benlialper, A., Cömert, H., & Öcal, N. (2017). "Asymmetric Exchange Rate Policy in Inflation Targeting Developing Countries". *Institute for International Political Economy Berlin*. https://www.ipe-berlin.org/fileadmin/institut-ipe/Dokumente/Working_Papers/IPE_WP_86.pdf
- Boratav, K. (2011). "Serbest Sermaye Hareketleri ve Kriz-Küçülme Dönemleri: 1990-2010". *Bilsay Kuruç'a Armağan. Mülkiyeliler Birliği Yayınları*.
- Boratav, K. (2019). "Sermaye Hareketleri ve Türkiye'nin Beş Krizi Sermaye Hareketleri ve Türkiye'nin Beş Krizi". *Çalışma ve Toplum*, July, 311–324.
- Cömert, H. & Çolak, S. (2013). "Gelişmekte Olan Ülkelerdeki Kriz Sırası ve Sonrasındaki Trendleri Açıklamakta "Güvenli Liman Faktörü" ve Finansal Şokların Boyutunun Önemi : Türkiye Örneği". *ERC Working Papers* (Issue 90).
- Cömert, H., & Türel, O. (2016). "Finansal Küreselleşme Sürecinde Türkiye'de Para Politikalarının Evrimi , 1980-2014" ,ERC Working Paper Series.
- Cömert, H., & Uğurlu, E. N. (2016). "The impacts of the 2008 global financial crisis on developing countries: The case of the 15 most affected countries". *The Global South after the Crisis: Growth, Inequality and Development in the Aftermath of the Great Recession* (pp. 3–39).
- Cömert, H., & Yeldan, E. (2018). "A Tale of Three Crises Made in Turkey: 1994, 2001 and 2008–09". *ERC-Economic Research Center, Middle East Technical University*. <https://doi.org/10.4324/9781315669632-4>

- Cömert, H. (2019). "From Trilemma to Dilemma: Monetary Policy Effectiveness after the Bretton Woods World". Political Economy Research Institute. https://scholarworks.umass.edu/peri_workingpapers/244/
- Ekren, N., Aykaç Alp, E., & Yağmur, M. H. (2017). "Macroeconomic performance index: a new approach to calculation of economic wellbeing". *Applied Economics*, 49(53), 5462–5476. <https://doi.org/10.1080/00036846.2017.1310996>
- Firme, V. de A. C., & Teixeira, J. R. (2014). "Index of macroeconomic performance for a subset of countries: A kaldorian analysis from the magic square approach focusing on brazilian economy in the period 1997-2012". *Panoeconomicus*, 61(5), 527–542. <https://doi.org/10.2298/PAN1405527F>
- Gürkaynak, R. S., & Kantur, Z., & Taş, M. A., & Yıldırım-Karaman, S. (2015). "Monetary Policy in Turkey after Central Bank Independence". *İktisat İşletme ve Finans*, 30(356), 9–38. <https://doi.org/10.3848/iif.2015.356.4592>
- IMF. (2021, April). "World Economic Outlook, April 2021: Managing divergent recoveries". International Monetary Fund. Retrieved July 7, 2022, from <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/03/23/world-economic-outlook-april-2021>
- IMF. (2022a). "Turkey: 2021 Article IV Consultation-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Turkey". *IMF Staff Country Reports* (Vol. 2022, Issue 099). <https://doi.org/10.5089/9798400206542.002>
- IMF. (2022b). "World economic outlook". Washington, D.C: International Monetary Fund.
- Karagöl, E. T. (2013). "Ak Parti dönemi Türkiye Ekonomisi". http://file.setav.org/Files/Pdf/20130304144535_ak_parti_donemi_turkiye_ekonomisi_web.pdf
- Kibritçiöğlü, A. (2007). "Türkiye'deki Hükümetlerin Makroekonomik Performanslarının Bir Karşılaştırması, 1987-2007" ,Munich Personal RePEc Archive.
- Lovell, C. A., Pastor, J. T., & Turner, J. A. (1995). "Measuring macroeconomic performance in the OECD: A comparison of European and non-European countries". *European Journal of Operational Research*, 87(3), 507–518. [https://doi.org/10.1016/0377-2217\(95\)00226-X](https://doi.org/10.1016/0377-2217(95)00226-X)
- Melyn, Wim; Moesen, W. (1991). "Towards a synthetic indicator of macroeconomic performance : unequal weighting when limited information is available". Leuven.
- Okun, A. M. (1970) "*Political Economy of the Prosperity*". The Brookings Institution.
- Orhangazi, Ö. (2014). "Capital Flows and Credit Expansions in Turkey". *Review of Radical Political Economics*, 46(4), 509–516. <https://doi.org/10.1177/0486613414537993>
- Orhangazi, Ö., & Yeldan, A. E. (2021). "The Re-making of the Turkish Crisis". *Development and Change*, 52(3), 460–503. <https://doi.org/10.1111/dech.12644>
- Öniş, Z., & Senses, F. (2007). "Global Dynamics, domestic coalitions and a reactive state: Major policy shifts in post-war Turkish economic development". *Economic Research Center (ERC) Middle East Technical University*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1019997>
- Özatatay, F. (2020). "Paving the way for an economic crisis with high leverage and currency mismatches: 2018-19 crisis in Turkey". *Think Asia*. Retrieved July 18, 2022, from <https://think-asia.org/handle/11540/12912>
- Picek, O. (2017). *The " Magic Square " of Economic Policy measured by a Macroeconomic Performance Index* " *The New School for Social Research*. January.
- Setterfield, M. (2009). "An index of macroeconomic performance". *International Review of Applied Economics*, 23(5), 625–649. <https://doi.org/10.1080/02692170903007680>
- Şengül, Z. O. (2020). "Drivers of Inflation in Developing Countries", Master's Thesis, Middle East Technical University, Ankara

- TCMB. (2009). "Yıllık Faaliyet Raporu 2009".
- TCMB. (2014). "Yıllık Faaliyet Raporu 2014".
- TCMB. (2018). "Yıllık Faaliyet Raporu 2018".
- TCMB. (2019). "Yıllık Faaliyet Raporu 2019".
- TCMB. (2020). "Yıllık faaliyet raporu 2020".
- TCMB. (2021). "Yıllık faaliyet raporu 2021".
- Telatar, F. (1997). "Makroekonomik Performans İndekslerine Göre Hükümetler Arası Sıralamalar, 1950-96". *İktisat İşletme ve Finans Dergisi*, 64–81.
- World Bank. (2021). "Country profile: Turkey". Public-Private-Partnership Legal Resource Center. Retrieved July 7, 2022, from <https://ppp.worldbank.org/public-private-partnership/country-profile-turkey>
- World Bank & World Bank Group. (2022). "World development indicators". Washington, D.C: World Bank.
- Easterly, W. (2001). "The lost decades: Developing countries' stagnation in spite of policy reform 1980-1998". *Journal of Economic Growth*, 6(June), 135–157. <https://link.springer.com/content/pdf/10.1023%2FA%3A1011378507540.pdf>
- Yeldan, E. (2002). "Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisi". İletişim Yayınları.
- Yeldan, E., & Ünüvar, B. (2016). "An Assessment of the Turkish Economy in the AKP Era". *Research and Policy on Turkey*, 1(1), 11–28. <https://doi.org/10.1080/23760818.2015.1099779>

Ek A

Makroekonomik performans incelemeleri yazında, belirli bir dönemde birden fazla ekonominin karşılaştırılması ve bir ülke ekonomisinin farklı dönemlerdeki performanslarının karşılaştırılması olarak ikiye ayrılabilir. Yazında birbirinden farklı makroekonomik performans endeksleri ve onların çeşitli varyantları göze çarpmaktadır. Bu endeksler arasında en eski sayılabilecek endeks, Okun (1970) tarafından ortaya koyulan İktisadi Hoşnutsuzluk Endeksi'dir. Okun Endeksi enflasyon ve işsizlik oranları toplanarak ülkelerin farklı dönemlerdeki makroekonomik performanslarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır.²⁷

Asher vd (1993), İktisadi Hoşnutsuzluk Endeksi'nin gelir eşitsizliği ve yoksulluk gibi bileşenlere sahip olmamasının doğru olmadığını ve bunların da dikkate alınması gerektiğini savunarak yeni bir endeks tasarlamışlardır. Bu endeks yoksulluk oranı ve gelir eşitsizliği bileşenlerinden oluşmakta ve PAIN endeksi olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca Asher vd (1993) İktisadi Hoşnutsuzluk endeksinin enflasyon ve işsizlik oranına eşit ağırlık vermesini eleştirip, ağırlıkları değiştirerek endeksleri tekrar hesaplamış ve karşılaşılan farklılıkları ortaya koymuşlardır. Bunlara ek olarak, kendi geliştirdikleri endeks ile Okun'un endeksini birleştirip yeni bir endeks (the PAIN and Misery Index) oluşturmuşlardır. Barro (1999) ise İktisadi

²⁷ Okun Endeksi, gerek kullandığı değişkenlerin seçimi, gerekse bu değişkenlerin ağırlıklandırma yöntemi sebebiyle yazında oldukça eleştirilmektedir. (Asher vd., 1993; Lovell ve diğerleri, 1995). Bütün bu eleştirilerin yanı sıra, hala günümüzde makroekonomik performansa dair yazında öncü olma özelliğini korumaktadır.

Hoşnutsuzluk Endeksi'ne iki değişken daha ekleyerek ve ülkelerin miras aldığı ekonomilerin durumlarını da dikkate alarak Barro İktisadi Hoşnutsuzluk Endeksi'ni (Barro Misery Index) oluşturmuştur. Bu endekste enflasyon ve işsizlik oranına ek olarak uzun dönem faiz haddi ve Reel Gayrisafi Yurtiçi Hasıla da kullanılmaktadır. Lovell vd. (1995) ise 19 OECD ülkesinin 1970 ve 1990 yılları arasındaki makroekonomik performanslarını kişi başına düşen Reel GSYİH, enflasyon, işsizlik oranı ve ticaret dengesi bileşenlerinden oluşan bir endeksle değerlendirmiştir. Bu bileşenlere ek olarak karbon ve nitrojen salınımı bileşenlerini ise çevre değişkeni olarak eklemiştirler.²⁸

Bahsi geçen çalışmaların hepsi endeksin hangi bileşenlerden oluşması gerektiği üzerine yoğunlaşarak yeni endeksler oluşturmuşlardır. Makroekonomik performans incelenmesi hususunda önemli olan tek şey değişkenlerin belirlenmesi değildir: bu değişkenlerin sahip olduğu ağırlıklar da önemli bir tartışma konusudur. Okun İktisadi Hoşnutsuzluk Endeksi'nde enflasyon ve işsizliğe eşit ağırlık verilmesi, yeni değişkenler eklendikten sonra da bazı çalışmalarda devam etmiştir. Bunu aşabilmek adına Melyn ve Moesen (1991), Leuven Makroekonomik Performans Endeksi adı verilen iki aşamalı sentetik bir endeks oluşturmuşlardır.²⁹ Melyn ve Moesen (1991)'in yanı sıra, Setterfield (2009) işsizlik, enflasyon, kişi başına düşen büyüme, gelir eşitsizliği ve ekonomik güvensizlik değişkenlerini kullanarak ve aynı yaklaşımı benimseyerek Amerika Birleşik Devletleri'nin makroekonomik performansını incelemiştir. Klasik-Keynesgil geleneğin yanı sıra, ağırlıkların belirlenmesinde EconLit veritabanından ve mutluluğun makroekonomisi (Macroeconomics of Happiness) yazınından da yararlanarak, çalışmasını daha önceki çalışmalardan farklı bir yere taşımıştır.

Makroekonomik performans değerlendirmelerinde kullanılan bir diğer yöntem ise Sihirli Kareler Yöntemidir. Bu yöntem Kaldor (1971)'un ortaya koyduğu dört ana amaçtan beslenerek oluşturulmuştur. Bu dört ana amaç büyüme, işsizlik, dış ticaret dengesi ve fiyat istikrarıdır. Ülkelerin sihirli karesi bu dört ana amacı dört uçta toplar. Elde edilen sihirli karenin alanının artması/yüksek olması ise ideale yaklaştığına ve ülkenin makroekonomik performansının iyi olduğuna işaretler. Firme and Teixeira (2014) Brezilya ekonomisinin 1997 ile 2012 yılları arasındaki performansını Sihirli Kareler Yöntemini kullanarak Rusya, Çin, Amerika

²⁸ Makroekonomik performans karşılaştırmalarında salt ekonomik değişkenler kullanmanın yanı sıra, bu performansta çevresel değişkenlerin de önemli rol oynadığını düşünmektedirler. Bu endeksi oluşturmak için lineer programlama teknikleri ve veri zarflama analizi (DEA – Data Envelopment Analysis) kullanılarak önce bir makroekonomik performans sınırı belirlenmiş daha sonra ülkelerin belirlenen sınıra göre durumları incelenmiştir.

²⁹ Endeksin ilk aşamasında İnsanı Gelişme Göstergesi (Human Development Index)'nin mantığı kullanılarak değişkenler 0 ile 1 arasında normalize edilerek değişkenlerin farklılıklarından kaynaklanabilecek sorunlar aza indirgenmektedir. İkinci aşamada ise, bu değişkenlere veri zarflama analizi kullanılarak değişen ağırlıklar atanmakta ve endeks bu şekilde oluşturulmaktadır.

Birleşik Devletleri gibi ülkelerle karşılaştırmıştır.³⁰ Buna ek olarak, Picek (2017) de büyüme, tam istihdam, fiyat istikrarı ve dış ticaret dengesini dört ana amaç olarak vurguladıktan sonra, Sihirli Kareler Yöntemi ile makroekonomik performans değerlendirmesi yapmıştır.

Yazında Türkiye ekonomisinin performansı hakkında çeşitli çalışmalar da mevcuttur. Bu çalışmaların bazıları Türkiye'deki farklı hükümetlerin makroekonomik performanslarını inceleyerken, bazıları ise Türkiye'nin makroekonomik performansı hakkında karşılaştırmalı bir analiz yapmaktadır. Telatar (1997) 1950 ile 1996 yılları arasında iktidarda olan çeşitli hükümetlerin ekonomik performanslarını Okun ve Barro-tipi endeksler hesaplayarak karşılaştırmıştır. Hükümetler arası makroekonomik performans değerlendirmesine örnek olabilecek bir diğer çalışma ise 1987-2007 yılları arasındaki hükümetlerin makroekonomik performans karşılaştırmasını ortaya koyan Kibritçioğlu (2007)'dur. Kibritçioğlu (2007) klasik Okun ve Barro-tipi endekslerde kullanılan değişkenlerin yanı sıra kamu kesimi borçlanma gereği, döviz tevdiat hesapları, toplam dış borç stokundaki artış oranı vs. gibi değişkenleri de analizine dâhil edip birden fazla endeks oluşturmuştur. Bu endeksler dönemsel makroekonomik performans değerlendirmesi noktasında çok yönlü bir analiz ortaya koymaktadır. Bu çalışmaların yanı sıra, Benlialper vd (2016) 2002-2014 yılları arasında benzer ülkelere göre Türkiye'nin makroekonomik performansını incelemiştir. Bu incelemeyi yaparken hem betimsel istatistiklerden hem de makroekonomik performans endeksi yaklaşımından yararlanmışlardır. Kaldor'un (1971) ortaya koyduğu dört ana amaca uygun olarak bu endeksin dört ana değişkeni vardır: enflasyon, işsizlik, büyüme ve cari hesap/GSYİH. Bu değişkenlere farklı ağırlıklar atanarak dar çekirdek, genişletilmiş çekirdek, Keynezyen, ve Boratav-Heterodox olmak üzere dört farklı endeks elde edilmiştir. Benlialper vd (2016) bulgularına göre, Türkiye'nin makroekonomik performansı genel olarak bakıldığında ortalamanın altında kalmakta ve Türkiye en kırılgan ekonomilerden biri olarak yer almaktadır. Ekren vd.(2017) ise döviz kurunun makroekonomik performans incelenmesinde önemli bir rol oynadığını öne sürerek, enflasyon, büyüme, istihdam, uzun dönem faiz haddini de içeren 5 değişkenli bir makroekonomik performans endeksi oluşturmuştur. Analizlerinde Brezilya ve Polonya'nın da makroekonomik performanslarını inceleyerek, bu endeksin makroekonomik gelişmeleri yansıtır yansıtmadığını da tartışmışlardır.³¹

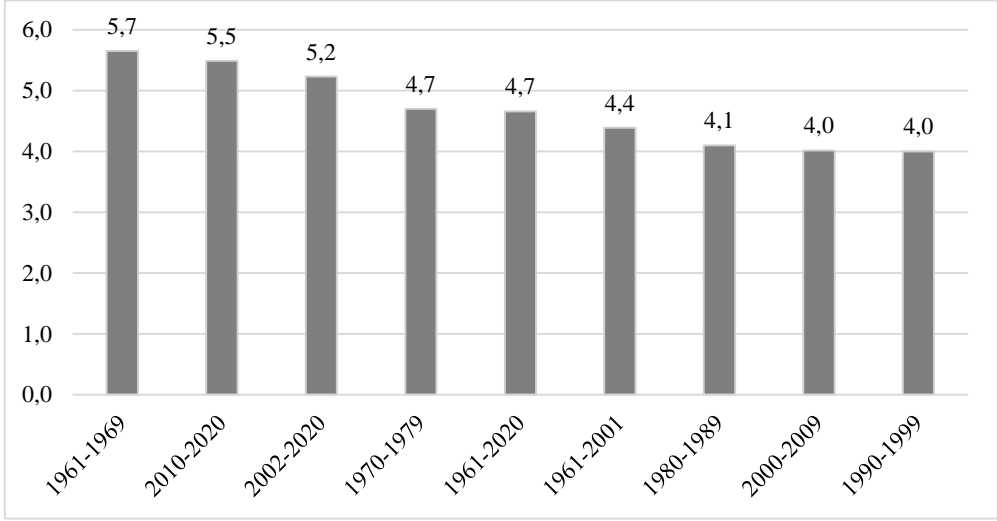
³⁰ İncelenen dönemi de kısa dönemlere ayırarak, zaman içindeki performans değişikliklerini daha net görebilmişlerdir.

³¹ Ekren vd (2017) çalışmasında, döviz kurundaki değişimin endekse nasıl bir etki yapacağı ise önemli bir sorudur. Yerli paranın değer kaybetmesinin ihracat alanında büyümeye neden olduğu için pozitif etkisi varmış gibi düşünülse de uzun dönemde yerli paranın sürekli değer kaybetmesinin ekonomi için iyiye işaret olmadığını düşünerek, endekste değer kaybının etkisi negatif ele alınmıştır. Çalışmanın bulgularına göre endeksin doğrusal olmayan bir yapıda olduğu bulunmuş ve Eşik Otoregresif Model kullanılarak

Ek B

Grafik 1

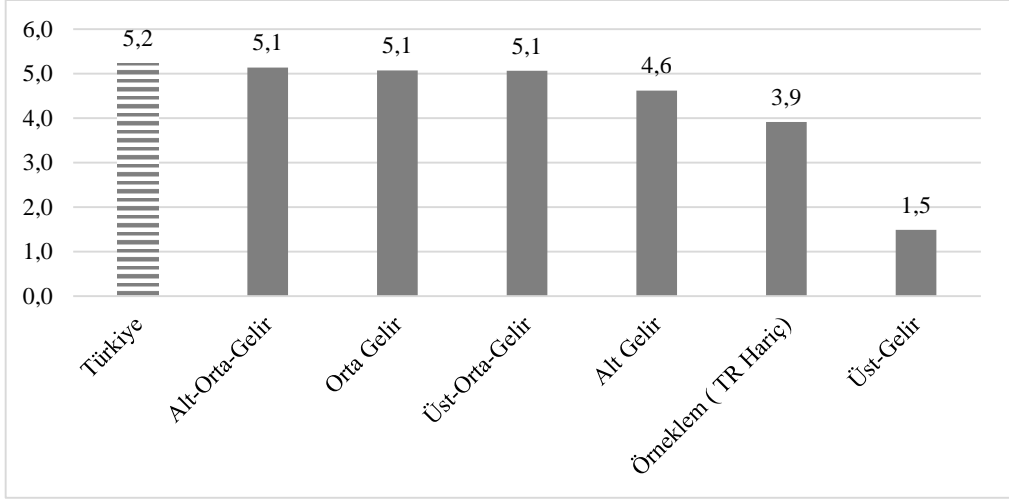
Dönemsel Büyüme Oranları, Türkiye (% , 1961-2020)

Kaynak: Worldbank-WDI veritabanı, GDP Growth , Annual %

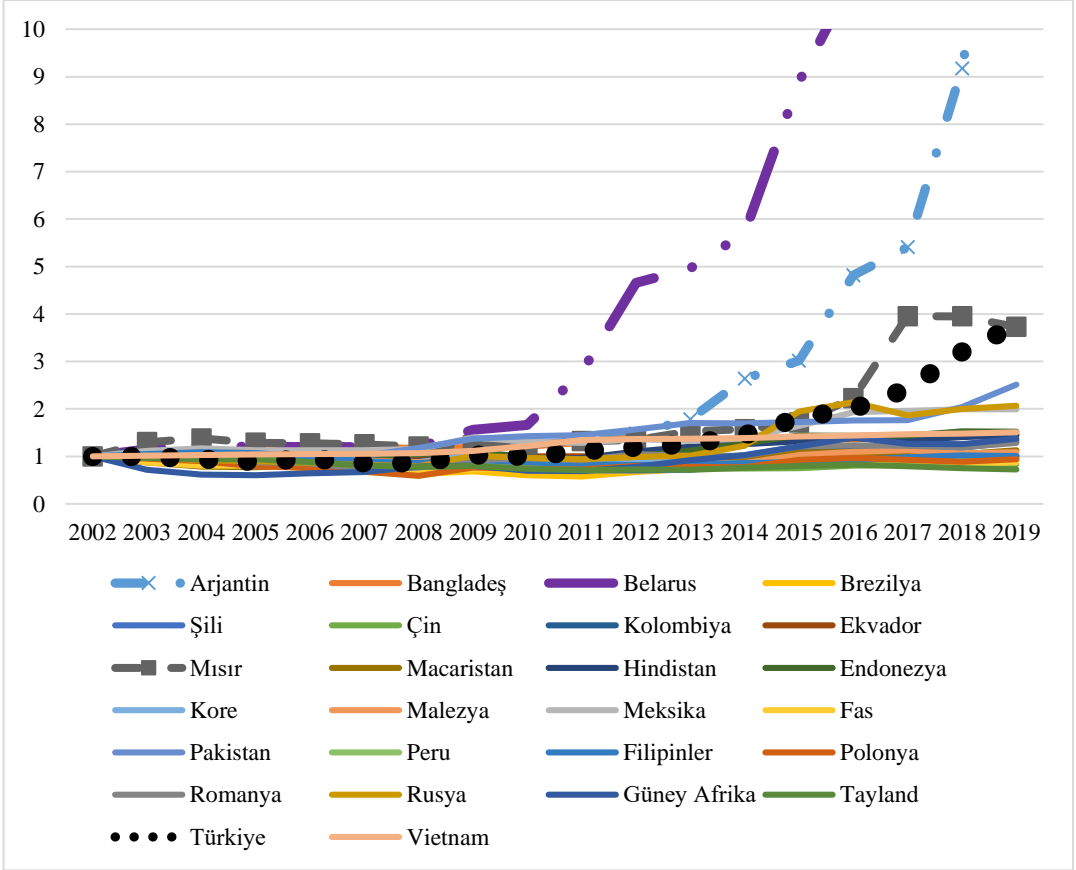
endeksin yapısını incelemişlerdir. Sonuç olarak ise, tüketici güven endeksi ile makroekonomik performans endeksi arasında uzun dönemli bir ilişki tespit etmişlerdir.

Grafik 2
Büyüme Oranları- Ülke Grupları ve Türkiye (% , 2002-2020 ve 2002-2019)

Kaynak: Worldbank-WDI veritabanı, GDP Growth, Annual %

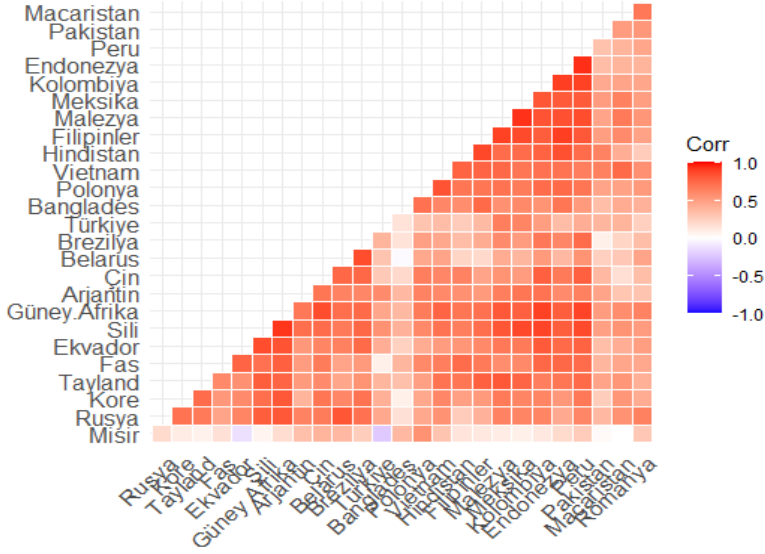
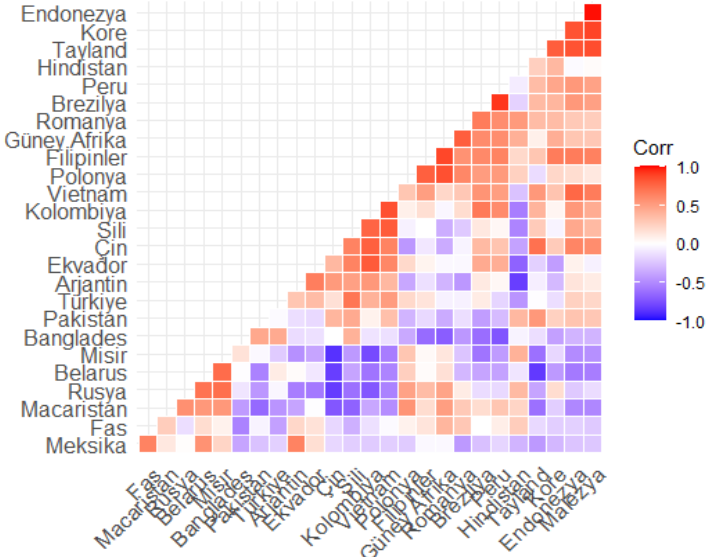
Grafik 3
Ülkelerin Döviz Kuru değişimleri (2002=1)

Kaynak: OECDStat, veritabanı, Average of observations through period.

Grafik 5a

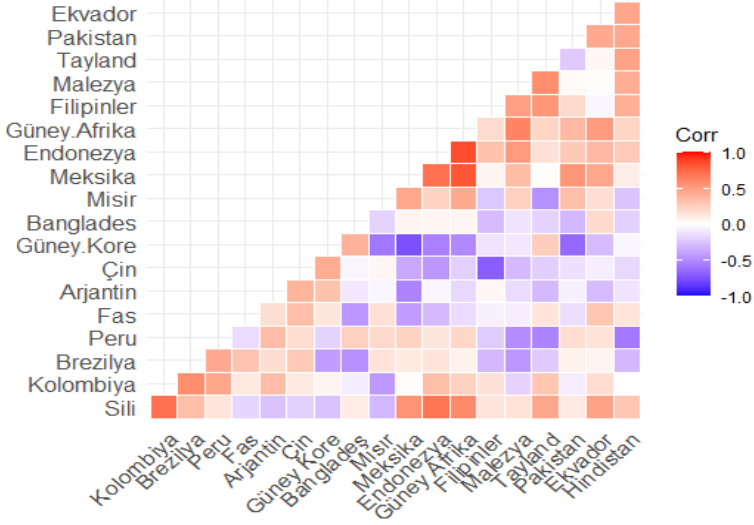
Ülkelerarası GSYİH Büyüme Korelasyonları (2002-2021)

Grafik 5bÜlkelerarası GSYİH Büyüme Korelasyonları (1992-1999)³²

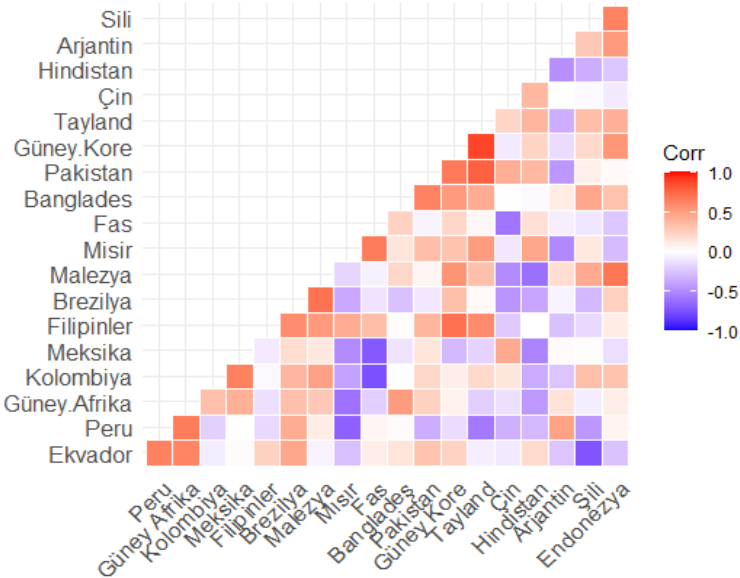
³² O dönem Sosyalist Blok'ta yer alan ülkeler için 1990 ve 1991 verileri bulunamadığından, hesaplamaya 1992 yılından başlanmıştır

Grafik 5c

Ülkelerarası GSYİH Büyüme Korelasyonları (1980-1989)³³

Grafik 5d

Ülkelerarası GSYİH Büyüme Korelasyonları (1970-1979)³⁴

³³ O dönem Sosyalist Blok'ta bulunan ülkeler hesaplamaya dahil edilmemiştir.

³⁴ O dönem Sosyalist Blok'ta bulunan ülkeler hesaplamaya dahil edilmemiştir.

Tablo E1
Büyüme oranı

#	2002-2007		2008-2009		2010-2013		2014-2020		2002-2020	
1	Çin	11,3	Çin	9,5	Çin	8,9	Bangladeş	6,6	Çin	8,7
2	B. Rusya	8,6	Hindistan	6,2	Türkiye	8,2	Vietnam	6,3	Hindistan	6,5
3	Hindistan	8,0	Endonezya	6,1	Hindistan	7,2	Çin	6,2	Vietnam	6,5
4	Vietnam	7,3	Mısır	5,9	Peru	6,7	Hindistan	4,9	Bangladeş	6,2
5	Türkiye	7,2	Vietnam	5,5	Filipinler	6,2	Mısır	4,3	Türkiye	5,2
6	Rusya	7,1	Bangladeş	5,5	Bangladeş	6,1	Filipinler	4,2	Endonezya	5,1
7	Romanya	6,4	B. Rusya	5,2	Endonezya	6,0	Endonezya	4,0	Filipinler	4,9
8	Peru	6,2	Peru	5,1	Vietnam	6,0	Türkiye	3,9	Malezya	4,5
9	Pakistan	5,9	Fas	5,1	Malezya	5,7	Pakistan	3,6	Mısır	4,4
10	Bangladeş	5,9	Polonya	3,5	Ekvator	5,5	Malezya	3,6	Peru	4,3
11	Malezya	5,8	Ekvator	3,5	Kolombiya	5,1	Romanya	3,4	Pakistan	4,2
12	Tayland	5, 7	Filipinler	2,9	Şili	5,1	Polonya	3,3	B. Rusya	4,2
13	Arjantin	5,5	Pakistan	2,7	Tayland	4,6	Macaristan	2,8	Romanya	3,7
14	Filipinler	5,4	Brezilya	2,5	Arjantin	4,4	G. Kore	2,3	Polonya	3,6
15	Endonezya	5,3	Kolombiya	2,2	Fas	4,2	Fas	1,7	G. Kore	3,6
16	G. Kore	5,2	G. Kore	1,9	Brezilya	4,1	Tayland	1,7	Fas	3,5
17	Şili	5,2	Romanya	1,9	G. Kore	4,0	Kolombiya	1,4	Tayland	3,4
18	Kolombiya	5,0	Malezya	1,7	B. Rusya	3,9	Peru	1,0	Kolombiya	3,4
19	Mısır	4,8	Şili	1,0	Rusya	3,8	Şili	0,8	Şili	3,1
20	Fas	4,7	G. Afrika	0,8	Meksika	3,4	Meksika	0,7	Rusya	3,1
21	G. Afrika	4,6	Tayland	0,5	Pakistan	3,4	Rusya	0,4	Ekvator	2,9
22	Ekvator	4,5	Arjantin	-0,9	Mısır	3,1	B. Rusya	0,3	Macaristan	2,1
23	Polonya	4,4	Rusya	-1,3	G. Afrika	2,8	G. Afrika	0,0	G. Afrika	2,1
24	Brezilya	3,9	Türkiye	-2,0	Polonya	2,7	Ekvator	-0,2	Brezilya	2,0
25	Macaristan	3,7	Meksika	-2,1	Romanya	1,0	Brezilya	-0,8	Arjantin	1,8
26	Meksika	2,4	Macaristan	-2,8	Macaristan	0,9	Arjantin	-1,9	Meksika	1,5

Kaynak: IMF-WEO, (Nisan 2022) veritabanı, GDP, Constant Prices, Percentage Change.

Tablo E2
İşsizlik

#	2002-2007		2008-2009		2010-2013		2014-2020		2002-2020	
1	Tayland	1,9	Tayland	1,4	Tayland	0,8	Tayland	1,1	Tayland	1,3
2	Malezya	3,5	Vietnam	2,6	Vietnam	2,3	Vietnam	2,4	Vietnam	3,3
3	Meksika	3,5	G. Kore	3,4	Malezya	3,1	Malezya	3,4	Malezya	3,4
4	G. Kore	3,5	Malezya	3,5	G: Kore	3,4	G: Kore	3,7	G: Kore	3,5
5	Bangladeş	4,1	Çin	4,3	Bangladeş	3,9	Meksika	4,0	Çin	4,1
6	Çin	4,1	Meksika	4,6	Çin	4,1	Çin	4,0	Meksika	4,1
7	Vietnam	5,4	Bangladeş	4,6	Ekvator	4,4	Ekvator	4,5	Bangladeş	4,2
8	Hindistan	5,6	Pakistan	5,3	Meksika	5,1	Bangladeş	4,5	Ekvator	5,6
9	Macaristan	6,5	Hindistan	5,5	B. Rusya	5,6	Macaristan	4,9	Hindistan	5,6
10	B. Rusya	6,9	B. Rusya	5,8	Hindistan	5,7	B. Rusya	5,1	B. Rusya	5,9
11	Pakistan	7,2	Ekvator	6,2	Pakistan	5,9	Rusya	5,2	Rusya	6,3
12	Rusya	7,4	Romanya	6,3	Rusya	6,2	Romanya	5,4	Pakistan	6,4
13	Romanya	7,5	Rusya	7,2	Endonezya	6,5	Polonya	5,5	Romanya	6,5
14	Ekvator	7,7	Filipinler	7,4	Şili	7,1	Hindistan	5,7	Macaristan	6,9
15	Şili	8,9	Polonya	8,0	Peru	7,1	Endonezya	5,8	Endonezya	7,5
16	Peru	9,1	Endonezya	8,1	Filipinler	7,1	Pakistan	6,3	Filipinler	7,9
17	Türkiye	9,5	Arjantin	8,3	Arjantin	7,3	Filipinler	6,4	Şili	8,0
18	Endonezya	9,9	Peru	8,4	Romanya	7,4	Şili	7,4	Peru	8,1
19	Filipinler	10,2	Macaristan	8,6	Brezilya	7,7	Peru	7,6	Fas	10,0
20	Mısır	10,6	Mısır	9,0	Fas	9,0	Arjantin	8,7	Arjantin	10,0
21	Fas	10,9	Fas	9,3	Türkiye	9,4	Fas	10,0	Polonya	10,4
22	Brezilya	12,2	Şili	9,4	Polonya	10,2	Kolombiya	10,4	Türkiye	10,4
23	Kolombiya	13,1	Brezilya	9,6	Macaristan	10,5	Brezilya	11,2	Brezilya	10,6
24	Arjantin	13,9	Türkiye	11,5	Kolombiya	10,7	Mısır	11,3	Mısır	10,8
25	Polonya	16,9	Kolombiya	11,6	Mısır	11,2	Türkiye	11,4	Kolombiya	11,4
26	G. Afrika	25,3	G. Afrika	23,1	G. Afrika	24,8	G. Afrika	27,1	G. Afrika	25,6

Not: IMF-WEO veritabanında Hindistan ve Bangladeş ile ilgili veri bulunmadığından, bu ülkeler için WB-WDI veritabanından “Unemployment, total (% of total labor force) (modeled ILO estimate)” verisi kullanılmıştır.

Kaynak: IMF-WEO (Nisan 2022) veritabanı, Unemployment rate, percentage of total labor force.

Tablo E3
Enflasyon

#	2002-2007		2008-2009		2010-2013		2014-2020		2002-2020	
1	Fas	1,9	Çin	1,6	Fas	1.1	Tayland	0,4	Fas	1,4
2	Polonya	2,2	Tayland	2,0	Malezya	2.4	Fas	0,8	Tayland	2,0
3	Malezya	2,3	Fas	2,2	G. Kore	2.4	Ekvator	1,0	Polonya	2,0
4	Peru	2,3	Malezya	2,7	Polonya	2.7	G. Kore	1,1	Malezya	2,1
5	Çin	2,7	Şili	2,8	Kolombiya	2.8	Polonya	1,2	G. Kore	2,2
6	G. Kore	3,1	Polonya	3,4	Şili	3.0	Malezya	1,5	Çin	2,4
7	Tayland	3,1	Peru	3,4	Tayland	3.0	Romanya	1,7	Peru	2,7
8	Şili	3,4	G. Kore	3,5	Peru	3.1	Çin	1,9	Şili	3,2
9	Filipinler	4,2	Macaristan	4,5	Çin	3.4	Macaristan	1,9	Ekvator	3,3
10	Meksika	4,3	Kolombiya	4,8	Macaristan	3.5	Vietnam	2,6	Macaristan	3,7
11	Ekvator	4,5	Meksika	5,1	Filipinler	3.6	Peru	2,6	Filipinler	3,7
12	Hindistan	5,0	Brezilya	5,1	Ekvator	3.9	Filipinler	2,7	Meksika	4,2
13	Macaristan	5,5	Romanya	5,5	Meksika	3.9	Şili	3,1	Kolombiya	4,4
14	Kolombiya	5,6	Filipinler	6,2	Romanya	4.4	Endonezya	3,7	Romanya	5,4
15	G. Afrika	5,7	Ekvator	6,6	G. Afrika	5.2	Meksika	3,9	G. Afrika	5,5
16	Pakistan	6,4	Endonezya	6,9	Endonezya	5.6	Kolombiya	4,1	Endonezya	6,0
17	Mısır	6,5	Arjantin	7,5	Brezilya	6.0	Hindistan	4,7	Brezilya	6,1
18	Brezilya	7,1	G. Afrika	8,2	Rusya	7.0	G. Afrika	4,8	Hindistan	6,3
19	Bangladeş	7,5	Türkiye	8,3	Türkiye	7.6	Brezilya	5,6	Vietnam	7,0
20	Vietnam	7,5	Bangladeş	8,4	Bangladeş	8.6	Pakistan	5,8	Bangladeş	7,2
21	Endonezya	8,5	Hindistan	9,9	Hindistan	9.0	Bangladeş	6,0	Pakistan	8,1
22	Romanya	10,2	Rusya	11,0	Mısır	9.8	Rusya	6,3	Rusya	8,7
23	Rusya	11,8	B. Rusya	11,7	Pakistan	10.5	B. Rusya	8,7	Mısır	10,6
24	Arjantin	13,6	Vietnam	13,2	Arjantin	10.6	Türkiye	12,0	Türkiye	11,3
25	Türkiye	13,9	Mısır	14,9	Vietnam	10.7	Mısır	13,3	B. Rusya	18,0
26	B. Rusya	16,9	Pakistan	16,2	B. Rusya	39.2	Arjantin	34,0	Arjantin	19,8

Not: IMF-WEO veritabanında Arjantin'in 2015 ve 2016 enflasyon oranları yer almadığı için aynı tanıma sadık kalınarak gereken veriler Arjantin Merkez Bankası'ndan alınmıştır. (18.5 ve 33.1)

http://www.bcr.gov.ar/PublicacionesEstadisticas/Principales_variables_datos_i.asp

Kaynak: IMF-WEO (Nisan 2022) veritabanı, Inflation, End of period CPI, percentage change.

Tablo E4
Kamu Borcu

#	2002-2007		2008-2009		2010-2013		2014-2020		2002-2020	
1	Şili	8,8	Şili	5,3	Rusya	11,0	Rusya	15,2	Şili	14,3
2	B. Rusya	11,4	Rusya	8,7	Şili	11,0	Şili	23,4	Rusya	15,1
3	Romanya	19,4	Romanya	17,7	Ekvator	18,0	Peru	26,1	Romanya	30,1
4	Rusya	19,9	Ekvator	21,4	Peru	22,4	Endonezya	30,0	Peru	30,4
5	G. Kore	23,5	G. Afrika	25,5	Endonezya	23,9	Türkiye	30,6	G. Kore	32,9
6	Çin	26,7	B. Rusya	26,4	G. Kore	33,8	Bangladeş	35,1	Endonezya	34,1
7	G.Afrika	29,3	Peru	28,1	Çin	34,8	Romanya	39,8	Ekvator	34,8
8	Vietnam	29,7	Endonezya	28,4	Türkiye	34,9	Filipinler	40,2	B. Rusya	35,4
9	Ekvator	38,4	G. Kore	28,5	Romanya	35,5	G. Kore	41,8	Vietnam	37,3
10	Meksika	40,0	Çin	30,9	G. Afrika	35,9	Tayland	43,2	Çin	38,0
11	Kolombiya	40,2	Vietnam	33,7	Kolombiya	36,0	Vietnam	44,3	Bangladeş	38,0
12	Malezya	40,4	Kolombiya	33,9	Bangladeş	36,0	Ekvator	45,2	G. Afrika	38,5
13	Peru	41,5	Tayland	38,7	Vietnam	38,1	B. Rusya	47,8	Türkiye	40,1
14	Bangladeş	42,9	Bangladeş	40,1	Tayland	40,8	Polonya	51,3	Tayland	42,7
15	Tayland	44,9	Türkiye	40,6	Arjantin	41,6	Çin	51,5	Kolombiya	43,0
16	Polonya	45,2	Meksika	43,1	B. Rusya	42,2	G. Afrika	51,6	Meksika	46,3
17	Endonezya	47,6	Malezya	44,9	Meksika	43,3	Kolombiya	52,1	Filipinler	49,6
18	Türkiye	54,4	Fas	45,8	Filipinler	45,6	Meksika	54,2	Polonya	49,8
19	Pakistan	55,7	Polonya	48,3	Malezya	53,1	Malezya	57,6	Malezya	49,9
20	Fas	58,3	Filipinler	49,9	Polonya	54,8	Pakistan	65,4	Pakistan	58,9
21	Macaristan	60,1	Pakistan	52,4	Fas	55,0	Fas	66,2	Fas	59,2
22	Filipinler	63,3	Arjantin	54,6	Pakistan	55,5	Arjantin	69,2	Macaristan	70,5
23	Brezilya	70,2	Brezilya	63,9	Brezilya	61,7	Hindistan	72,9	Arjantin	71,7
24	Hindistan	80,5	Mısır	68,1	Hindistan	67,7	Macaristan	73,4	Brezilya	71,8
25	Mısır	90,0	Hindistan	72,2	Mısır	75,1	Brezilya	81,3	Hindistan	74,1
26	Arjantin	100,6	Macaristan	74,3	Macaristan	79,1	Mısır	91,4	Mısır	85,0

Not: WB-International Debt Statistics veritabanında Şili, Macaristan, Güney Kore, Malezya ve Polonya'ya ilişkin veriler yoktur.

Kaynak: IMF-WEO (Nisan 2022) veritabanı, General Government Debt, gross, percentage of GDP

Tablo E5
Rezervler/Yurtiçi Hasıla

#	2002-2007		2008-2009		2010-2013		2014-2019		2002-2019	
1	Malezya	43,3	Çin	45,0	Tayland	44,1	Tayland	41,0	Malezya	38,1
2	Çin	32,3	Tayland	42,7	Çin	42,3	Malezya	30,6	Tayland	37,9
3	Tayland	28,7	Malezya	41,3	Malezya	42,0	Peru	30,3	Çin	33,6
4	Fas	27,4	Macaristan	27,5	Macaristan	34,3	Çin	26,5	Peru	26,3
5	G. Kore	22,4	Rusya	27,5	Peru	30,1	G. Kore	24,5	G. Kore	23,9
6	Rusya	21,6	Peru	25,6	Filipinler	27,5	Rusya	23,9	Macaristan	23,6
7	Peru	19,4	Fas	24,2	G. Kore	25,0	Filipinler	23,2	Fas	23,5
8	Mısır	18,9	G. Kore	23,9	Romanya	24,3	Macaristan	22,6	Rusya	23,4
9	Romanya	18,5	Romanya	20,3	Rusya	23,0	Fas	22,5	Filipinler	21,5
10	Hindistan	17,0	Filipinler	20,2	Polonya	19,1	Polonya	20,5	Romanya	19,8
11	Macaristan	16,3	Hindistan	19,8	Fas	19,1	Brezilya	19,3	Polonya	17,5
12	Filipinler	15,9	Mısır	17,6	Hindistan	15,2	Vietnam	18,4	Hindistan	16,4
13	Şili	15,5	Vietnam	15,9	Şili	14,8	Romanya	18,1	Vietnam	15,1
14	Vietnam	14,2	Polonya	14,2	Brezilya	14,0	Kolombiya	15,8	Şili	15,0
15	Polonya	14,1	Şili	13,5	Meksika	12,7	Hindistan	15,7	Brezilya	14,0
16	Endonezya	12,2	Arjantin	13,1	Endonezya	11,6	Meksika	15,1	Mısır	12,9
17	Arjantin	12,2	Brezilya	12,8	Türkiye	10,7	Şili	15,1	Kolombiya	12,4
18	Kolombiya	10,6	Kolombiya	10,2	Vietnam	10,5	Bangladeş	12,7	Endonezya	11,8
19	Türkiye	10,4	G. Afrika	10,2	Kolombiya	10,0	G.Afrika	12,4	Meksika	11,8
20	Pakistan	8,6	Türkiye	10,0	G. Afrika	9,9	Endonezya	12,0	Türkiye	10,2
21	Brezilya	8,4	Endonezya	9,9	Bangladeş	9,1	Türkiye	9,9	Arjantin	9,7
22	Meksika	7,9	Meksika	9,8	Arjantin	7,8	Mısır	9,5	G.Afrika	9,6
23	G. Afrika	6,0	Bangladeş	8,1	B. Rusya	7,8	Arjantin	7,8	Bangladeş	8,9
24	Bangladeş	4,7	B. Rusya	6,9	Mısır	7,4	B. Rusya	7,5	B. Rusya	6,5
25	B. Rusya	4,2	Ekvator	5,3	Pakistan	4,8	Pakistan	4,7	Pakistan	6,0
26	Ekvator	3,5	Pakistan	4,9	Ekvator	2,2	Ekvator	2,8	Ekvator	3,2

Kaynak: IMF-IFS veritabanı, Official Reserves, US dollars; IMF-WEO (Nisan 2022) veritabanı, GDP, current Prices, US dollar; yazarların hesaplamaları.

Tablo E6
Dış borç/ Milli Gelir

#	2002-2007		2008-2009		2010-2013		2014-2020		2002-2020	
1	Çin	12,2	Çin	8,6	Çin	13,9	Çin	14,4	Çin	13,0
2	Hindistan	17,8	Brezilya	16,6	Brezilya	17,6	Bangladeş	17,9	Hindistan	19,6
3	Meksika	20,2	Hindistan	19,1	Bangladeş	19,9	Hindistan	20,9	Bangladeş	22,0
4	B. Rusya	21,3	Meksika	20,0	Hindistan	20,3	Filipinler	21,8	Düşük G.	24,8
5	G. Afrika	22,4	Düşük G.	20,6	Ekvador	20,6	Düşük G.	25,0	Orta G.	25,5
6	Bangladeş	27,6	Orta G.	21,3	Düşük G.	22,2	Orta G.	25,7	Brezilya	26,2
7	Düşük G.	27,7	Kolombiya	22,0	Orta G.	22,7	Alt-Orta G.	28,1	Alt-Orta G.	27,9
8	Orta G.	28,5	Bangladeş	23,3	Kolombiya	23,6	Brezilya	30,4	Meksika	28,7
9	Brezilya	30,3	Alt-Orta G.	24,0	Filipinler	24,6	Pakistan	31,3	Pakistan	32,1
10	Kolombiya	30,5	Fas	24,9	Alt-Orta G.	24,7	Rusya	32,9	Kolombiya	32,4
11	Alt-Orta G.	31,1	Ekvador	26,7	Endonezya	27,6	Peru	34,6	Filipinler	32,9
12	Fas	31,2	Tayland	26,7	Meksika	27,8	Tayland	36,7	Rusya	32,9
13	Vietnam	33,5	G. Afrika	26,8	Arjantin	28,2	Endonezya	36,8	G.Afrika	34,9
14	Pakistan	34,1	Filipinler	29,0	Rusya	28,4	Meksika	38,9	Tayland	34,9
15	Tayland	35,0	Rusya	30,2	Pakistan	30,3	Ekvador	40,2	Fas	36,7
16	Rusya	36,9	Vietnam	31,4	Peru	31,6	Kolombiya	42,1	Peru	36,9
17	Türkiye	42,1	Peru	32,0	Fas	33,1	Vietnam	45,7	Endonezya	39,2
18	Romanya	42,6	Pakistan	32,3	G.Afrika	34,0	Arjantin	46,0	Vietnam	39,3
19	Peru	44,6	Endonezya	33,3	Tayland	35,5	Fas	46,8	Ekvador	39,6
20	Endonezya	51,7	B. Rusya	34,6	Türkiye	38,9	G. Afrika	48,3	Türkiye	45,3
21	Filipinler	52,6	Arjantin	39,1	Vietnam	40,8	Türkiye	52,9	B. Rusya	47,3
22	Ekvador	55,9	Türkiye	40,8	B. Rusya	53,4	Romanya	53,0	Romanya	53,4
23	Arjantin	96,4	Romanya	56,8	Romanya	68,6	B. Rusya	69,7	Arjantin	57,4

Not: WB-International Debt Statistics veritabanında Şili, Macaristan, Güney Kore, Malezya ve Polonya'ya ilişkin veriler yoktur.

2. Not: Düşük G., Alt-Orta G., Orta G. ve Üst-Orta G. sırasıyla Düşük Gelir Grubu, Alt-Orta Gelir Grubu, Orta Gelir Grubu ve Üst-Orta Gelir grubunu göstermektedir.

Kaynak: International Debt Statistics veritabanı, External Debt Stocks, percentage of GNI.

Tablo E7
Rezervler/Dış Borç

#	2002-2007		2008-2009		2010-2013		2014-2020		2002-2020	
1	Çin	274,1	Çin	524,2	Çin	314,5	Çin	191,5	Çin	278,5
2	Hindistan	103,7	Tayland	168,9	Tayland	136,5	Tayland	120,7	Tayland	120,2
3	Fas	94,7	Üst-Orta G.	138,9	Üst-Orta G.	129,7	Filipinler	106,8	Üst-Orta G.	103,2
4	Tayland	92,5	Orta G.	124,4	Orta G.	115,9	Üst-Orta G.	97,2	Orta G.	92,9
5	Üst-Orta G.	80,7	Hindistan	112,2	Filipinler	113,9	Peru	94,9	Hindistan	92,3
6	Orta G.	74,3	Rusya	104,9	Peru	105,3	Rusya	91,5	Rusya	86,6
7	Rusya	70,3	Fas	101,7	Rusya	93,3	Orta-Gelir	86,7	Peru	82,4
8	Mısır	65,4	Mısır	99,9	Hindistan	84,8	Hindistan	81,3	Filipinler	81,9
9	Alt-Orta G.	58,6	Peru	89,4	Brezilya	82,0	Bangladeş	68,9	Fas	72,5
10	Vietnam	55,4	Alt-Orta G.	84,8	Alt-Orta G.	74,3	Brezilya	65,9	Alt-Orta G.	64,3
11	Peru	50,3	Brezilya	79,2	Fas	63,1	Alt-Orta G.	57,6	Brezilya	60,9
12	Romanya	49,7	Filipinler	71,7	Mısır	57,1	Vietnam	52,5	Mısır	56,6
13	Meksika	40,1	Vietnam	70,2	Meksika	48,1	Fas	50,5	Vietnam	51,3
14	Kolombiya	37,3	Alt-Gelir	54,2	Endonezya	45,3	Meksika	41,0	Bangladeş	43,5
15	G. Afrika	36,5	Meksika	49,9	Kolombiya	44,7	Kolombiya	39,0	Meksika	43,2
16	Brezilya	34,9	Kolombiya	48,4	Bangladeş	44,6	Romanya	38,4	Romanya	42,4
17	Filipinler	34,9	G. Afrika	48,3	Alt-Gelir	43,3	Mısır	36,4	Kolombiya	40,7
18	Pakistan	32,0	Romanya	39,5	Romanya	40,0	Endonezya	34,6	G. Afrika	36,4
19	Endonezya	28,8	Arjantin	35,8	G.Afrika	37,7	G. Afrika	32,1	Endonezya	35,0
20	Türkiye	26,6	Endonezya	34,8	Vietnam	33,5	Alt G.	25,4	Alt G.	31,2
21	B. Rusya	22,5	Bangladeş	32,8	Türkiye	31,5	Türkiye	24,9	Türkiye	27,0
22	Alt G.	19,4	Türkiye	26,1	Arjantin	31,2	Pakistan	20,6	Pakistan	24,6
23	Arjantin	19,0	Ekvator	25,9	Pakistan	22,2	Arjantin	19,4	Arjantin	23,5
24	Bangladeş	16,7	B. Rusya	22,9	B. Rusya	20,4	B. Rusya	16,3	B. Rusya	19,8
25	Ekvator	9,2	Pakistan	21,1	Ekvator	18,4	Ekvator	9,1	Ekvator	12,9

Not: WB-International Debt Statistics veritabanında Şili, Macaristan, Güney Kore, Malezya ve Polonya'ya ilişkin veriler yoktur.

2. Not: Alt G., Alt-Orta G., Orta G. ve Üst-Orta G. sırasıyla Alt Gelir Grubu, Alt-Orta Gelir Grubu, Orta Gelir Grubu ve Üst-Orta Gelir grubunu göstermektedir.

Kaynak: International Debt Statistics veritabanı, Total reserves (% of total external debt).

Tablo E8
Kısa-Vadeli Dış Borç/Rezervler

#	2002-2007		2008-2009		2010-2013		2014-2020		2002-2020	
1	Fas	7,8	Fas	8,3	Peru	12,8	Rusya	11,6	Peru	16,2
2	Hindistan	8,4	Çin	9,7	Brezilya	13,2	Peru	13,1	Rusya	16,4
3	Pakistan	12,5	Pakistan	13,0	Rusya	14,6	Brezilya	17,1	Hindistan	18,6
4	Alt-Orta G.G.	16,8	Filipinler	13,9	Filipinler	18,2	Filipinler	18,2	Fas	19,2
5	Çin	18,1	Rusya	14,7	Fas	20,8	Hindistan	23,3	Alt-Orta G.	20,5
6	Vietnam	18,9	Alt-Orta G.	15,1	Bangladeş	21,3	Alt-Orta G.	24,2	Filipinler	21,4
7	Peru	22,1	Peru	15,9	Alt-Orta G.	22,3	Bangladeş	26,1	Çin	23,5
8	Rusya	23,8	Orta G.	16,3	Çin	23,1	Kolombiya	27,1	Brezilya	24,1
9	Orta G.	26,3	Üsr-Orta G.	16,6	Orta G.	25,1	Düşük G.	27,3	Bangladeş	25,2
10	Tayland	26,3	Hindistan	16,7	Üst-Orta G.	25,6	Orta G.	31,0	Orta G.	26,7
11	Bangladeş	26,6	Brezilya	17,8	Düşük G.	26,4	Fas	31,1	Üst-Orta G.	28,2
12	Üsr-Orta G.	28,9	Kolombiya	19,9	Hindistan	26,8	Tayland	31,6	Kolombiya	28,5
13	Filipinler	29,8	Tayland	21,2	Kolombiya	28,6	Üst-Orta G.	32,3	Tayland	28,8
14	Kolombiya	32,9	Vietnam	23,3	Ekvador	30,1	Çin	32,3	Pakistan	31,4
15	Meksika	35,6	Meksika	25,5	Tayland	31,4	Ekvador	33,2	Vietnam	34,0
16	Romanya	39,0	Bangladeş	25,7	Pakistan	34,4	Romanya	33,8	Meksika	35,4
17	Brezilya	41,6	Düşük G.	26,8	Romanya	35,8	Meksika	34,3	Romanya	37,6
18	Endonezya	43,8	Ekvador	36,2	Endonezya	38,7	Endonezya	36,5	Düşük G.	38,8
19	Türkiye	67,3	Endonezya	38,0	Meksika	41,9	Vietnam	36,6	Endonezya	39,4
20	G. Afrika	83,6	Arjantin	41,0	G. Afrika	50,4	Pakistan	51,0	Ekvador	59,7
21	Düşük G.	90,3	Romanya	50,2	Vietnam	57,6	G. Afrika	62,9	G. Afrika	66,9
22	Arjantin	114,9	G. Afrika	64,2	Arjantin	66,4	Türkiye	114,1	Türkiye	89,8
23	Ekvador	118,2	Türkiye	68,3	Türkiye	91,5	Arjantin	129,7	Arjantin	102,4
24	B. Rusya	275,2	B. Rusya	203,8	B. Rusya	190,5	B. Rusya	179,4	B. Rusya	214,6

Not: WB-International Debt Statistics veritabanında Şili, Macaristan, Güney Kore, Malezya ve Polonya'ya için veriler yoktur.

2 Not: Düşük G., Alt-Orta G., Orta G. ve Üst-Orta G. sırasıyla Düşük Gelir Grubu, Alt-Orta Gelir Grubu, Orta Gelir Grubu ve Üst-Orta Gelir grubunu göstermektedir.

Kaynak: International Debt Statistics veritabanı, Short term debt (% of total reserves)

Tablo E9
Cari Denge

#	2002-2007		2008-2009		2010-2013		2014-2020		2002-2020	
1	Malezya	12,1	Malezya	15,6	Malezya	7,3	Tayland	6,,7	Malezya	8,2
2	Rusya	8,0	Çin	7,0	Rusya	3,4	G. Kore	5,2	Rusya	5,1
3	Çin	5,4	Rusya	4,8	G. Kore	3,3	Rusya	3,6	Tayland	3,6
4	Arjantin	3,7	Tayland	4,1	Filipinler	3,1	Malezya	3,2	Çin	3,5
5	Filipinler	2,4	Filipinler	2,4	Çin	2,5	Vietnam	1,8	G. Kore	3,3
6	Mısır	2,2	G. Kore	1,8	Macaristan	1,4	Çin	1,5	Filipinler	1,9
7	Endonezya	2,2	Arjantin	1,8	Vietnam	1,4	Macaristan	1,1	Arjantin	0,3
8	Şili	2,1	Ekvator	1,7	Tayland	0,6	Filipinler	0,7	Bangladeş	0,2
9	Tayland	1,9	Bangladeş	1,2	Bangladeş	0,6	Ekvator	-0,1	Ekvator	0,0
10	G. Kore	1,4	Endonezya	0,9	Arjantin	-1,0	Polonya	-0,4	Endonezya	-0,2
11	Brezilya	0,6	Mısır	-0,9	Ekvator	-1,0	Bangladeş	-0,4	Vietnam	-0,6
12	Peru	0,5	Şili	-1,0	Pakistan	-1,2	Hindistan	-1,0	Meksika	-1,1
13	Bangladeş	0,3	Meksika	-1,2	Endonezya	-1,2	Meksika	-1,2	Şili	-1,2
14	Ekvator	0,3	Brezilya	-1,7	Meksika	-1,4	Endonezya	-2,1	Mısır	-1,3
15	Fas	0,2	Kolombiya	-2,3	Mısır	-2,5	Peru	-2,2	Hindistan	-1,4
16	Pakistan	0,1	Peru	-2,4	Şili	-2,6	Arjantin	-2,4	Peru	-1,6
17	Hindistan	-0,1	Hindistan	-2,5	Kolombiya	-3,1	B. Rusya	-2,5	Brezilya	-1,6
18	Meksika	-0,8	Türkiye	-3,4	Peru	-3,2	Brezilya	-2,5	Pakistan	-1,8
19	Kolombiya	-1,5	G. Afrika	-3,7	Brezilya	-3,3	G. Afrika	-2,5	Macaristan	-2,1
20	G. Afrika	-2,3	Macaristan	-4,0	G. Afrika	-3,3	Pakistan	-2,6	G. Afrika	-2,8
21	Vietnam	-2,6	Fas	-5,2	Hindistan	-3,4	Romanya	-2,9	Polonya	-2,9
22	B. Rusya	-3,0	Polonya	-5,6	Romanya	-4,1	Türkiye	-3,2	Kolombiya	-3,0
23	Türkiye	-3,6	Pakistan	-6,1	Polonya	-4,2	Şili	-3,3	Fas	-3,4
24	Polonya	-4,2	Vietnam	-6,9	Türkiye	-6,5	Mısır	-3,7	Türkiye	-4,0
25	Macaristan	-7,5	Romanya	-8,1	Fas	-7,3	Fas	-3,7	B. Rusya	-4,8
26	Romanya	-8,0	B. Rusya	-10,0	B. Rusya	-8,9	Kolombiya	-4,5	Romanya	-5,3

Kaynak: IMF-WEO (Nisan 2022) veritabanı, Current Account Balance, percentage of GDP.

Tablo E10
Doğrudan Yatırımlar / GSYİH

#	2002-2007		2008-2009		2010-2013		2014-2020		2002-2020	
1	Romanya	5,7	Vietnam	6,4	Peru	5,1	Vietnam	4,5	Vietnam	4,2
2	Mısır	4,1	Peru	5,0	Vietnam	3,9	Brezilya	3,1	Peru	3,9
3	Şili	3,9	Şili	4,5	Şili	3,4	Peru	3,0	Romanya	3,4
4	Peru	3,6	Romanya	4,4	B. Rusya	3,3	Kolombiya	2,9	Şili	3,0
5	Çin	3,5	Mısır	3,8	Brezilya	3,0	Mısır	2,3	Mısır	2,8
6	Vietnam	3,4	B. Rusya	3,5	Çin	2,6	B. Rusya	2,3	Kolombiya	2,6
7	Tayland	3,2	G. Afrika	3,2	Kolombiya	2,2	Meksika	2,2	B. Rusya	2,5
8	Polonya	3,0	Kolombiya	2,5	Fas	2,1	Romanya	2,1	Brezilya	2,4
9	Kolombiya	2,6	Pakistan	2,3	Arjantin	2,0	Polonya	1,8	Polonya	2,2
10	Fas	2,5	Çin	2,1	Romanya	1,8	Fas	1,8	Fas	2,1
11	Macaristan	2,5	Fas	2,0	Macaristan	1,7	Macaristan	1,7	Çin	2,1
12	Meksika	2,3	Polonya	1,8	Polonya	1,6	Endonezya	1,5	Meksika	2,0
13	Pakistan	1,8	Brezilya	1,8	Endonezya	1,4	Şili	1,5	Macaristan	1,9
14	B. Rusya	1,7	Meksika	1,8	Türkiye	1,2	Hindistan	1,4	Arjantin	1,6
15	Arjantin	1,7	Hindistan	1,7	Meksika	1,2	Arjantin	1,1	Türkiye	1,3
16	Ekvator	1,6	Türkiye	1,7	Hindistan	1,1	Filipinler	1,1	Pakistan	1,2
17	Türkiye	1,6	Arjantin	1,6	Bangladeş	1,0	Türkiye	1,0	Ekvator	1,1
18	Brezilya	1,4	Tayland	1,1	Mısır	1,0	Ekvator	1,0	Hindistan	1,1
19	Bangladeş	0,6	Ekvator	1,1	G. Afrika	0,7	Bangladeş	0,9	Endonezya	1,0
20	Hindistan	0,6	Bangladeş	1,0	Pakistan	0,6	Pakistan	0,7	Bangladeş	0,8
21	Malezya	0,6	Macaristan	0,8	Ekvator	0,6	Çin	0,5	Tayland	0,7
22	G. Afrika	0,5	Endonezya	0,5	Tayland	0,3	Malezya	0,3	G. Afrika	0,6
23	Filipinler	0,4	Rusya	0,3	Filipinler	-0,3	G. Afrika	-0,2	Filipinler	0,5
24	Endonezya	0,3	Filipinler	-0,1	Rusya	-0,5	Rusya	-0,4	Rusya	-0,2
25	Rusya	0,2	G. Kore	-0,8	Malezya	-1,5	G. Kore	-1,3	Malezya	-0,4
26	G. Kore	0,1	Malezya	-3,2	G. Kore	-1,5	Tayland	-1,3	G. Kore	-0,9

Kaynak: IMF-IFS veritabanı . Balance of Payments and International Investment Position Statistics, Foreign Direct Investment, US dollars; IMF-WEO (Nisan 2022) veritabanı, GDP, current Prices, US dollar; yazarların hesaplamaları.

Tablo E11
Portföy Yatırımları / GSYİH

#	2002-2007		2008-2009		2010-2013		2014-2020		2002-2020	
1	Macaristan	3,3	G. Kore	2,6	Meksika	3,8	G. Afrika	2,7	G. Afrika	2,3
2	G. Afrika	2,6	Brezilya	1,6	Malezya	3,7	Ekvator	2,1	Endonezya	1,3
3	Vietnam	1,4	Polonya	1,5	Polonya	3,3	Romanya	1,8	Romanya	1,2
4	Malezya	1,3	Endonezya	1,1	Türkiye	2,9	Mısır	1,8	Meksika	1,2
5	Hindistan	1,3	Vietnam	0,8	G. Afrika	2,7	Endonezya	1,7	Polonya	1,1
6	Peru	1,3	Çin	0,6	Macaristan	2,7	Arjantin	1,5	Türkiye	1,1
7	Polonya	1,2	Kolombiya	0,6	Romanya	2,1	Şili	1,4	Peru	1,0
8	Endonezya	1,1	Bangladeş	0,1	Brezilya	1,6	Kolombiya	1,3	Hindistan	0,9
9	Türkiye	1,1	Filipinler	0,1	Filipinler	1,4	Peru	1,3	Vietnam	0,8
10	Tayland	0,8	Romanya	0,1	Kolombiya	1,3	Meksika	1,2	Brezilya	0,7
11	Filipinler	0,7	Hindistan	0,0	Peru	1,2	Fas	0,9	Kolombiya	0,6
12	Brezilya	0,7	B. Rusya	0,0	G. Kore	1,1	Hindistan	0,6	Macaristan	0,6
13	Pakistan	0,4	Tayland	0,0	Endonezya	1,1	B. Rusya	0,6	Mısır	0,4
14	Romanya	0,4	Fas	-0,1	Hindistan	1,1	Vietnam	0,4	B. Rusya	0,4
15	Fas	0,1	Meksika	-0,2	B. Rusya	0,8	Türkiye	0,4	Fas	0,4
16	Rusya	0,1	Pakistan	-0,3	Tayland	0,7	Çin	0,3	Filipinler	0,4
17	B. Rusya	0,0	Türkiye	-0,3	Vietnam	0,6	Pakistan	0,2	Ekvator	0,2
18	Mısır	0,0	G. Afrika	-0,5	Çin	0,4	Bangladeş	0,1	Pakistan	0,2
19	Bangladeş	-0,1	Peru	-0,8	Şili	0,4	Brezilya	-0,2	Çin	0,2
20	Meksika	-0,1	Rusya	-1,1	Arjantin	0,2	Filipinler	-0,5	Bangladeş	-0,1
21	Çin	-0,2	Arjantin	-1,4	Mısır	0,1	Polonya	-0,5	Arjantin	-0,1
22	G. Kore	-0,3	Ekvator	-2,3	Fas	0,0	Rusya	-0,7	Malezya	-0,2
23	Ekvator	-0,6	Mısır	-2,4	Pakistan	0,0	Tayland	-1,9	Tayland	-0,3
24	Kolombiya	-0,7	Macaristan	-3,0	Rusya	-0,1	Macaristan	-2,0	Rusya	-0,4
25	Arjantin	-1,6	Malezya	-5,0	Bangladeş	-0,3	Malezya	-2,4	G. Kore	-0,7
26	Şili	-4,7	Şili	-5,7	Ekvator	-0,5	G. Kore	-3,1	Şili	-1,5

Kaynak: IMF-IFS veritabanı . Balance of Payments and International Investment Position Statistics, Portfolio Investment, US dollars; IMF-WEO (Nisan 2022) veritabanı, GDP, current Prices, US dollar; yazarların hesaplamaları.

Tablo E12
Diğer Yatırımlar/ GSYİH

#	2002-2007		2008-2009		2010-2013		2014-2020		2002-2020	
1	Romanya	6,8	Macaristan	12,7	B. Rusya	4,8	Mısır	2,6	B. Rusya	2,3
2	B. Rusya	2,7	B. Rusya	7,8	Fas	4,4	Fas	2,4	Türkiye	1,9
3	Macaristan	2,7	Romanya	4,9	Türkiye	3,6	Pakistan	2,3	Fas	1,8
4	Türkiye	2,3	Şili	4,6	Hindistan	1,7	Bangladeş	1,3	Hindistan	1,3
5	Vietnam	1,9	Polonya	4,6	Filipinler	1,2	Kolombiya	0,9	Romanya	1,1
6	Hindistan	1,9	Pakistan	3,8	Bangladeş	1,2	Türkiye	0,7	Pakistan	1,1
7	Rusya	0,7	Fas	2,9	Peru	0,9	Hindistan	0,5	Bangladeş	1,0
8	Polonya	0,7	G. Afrika	2,6	G. Afrika	0,9	G. Afrika	0,5	G. Afrika	0,7
9	G. Kore	0,6	Tayland	2,1	Kolombiya	0,9	Tayland	0,0	Kolombiya	0,7
10	Kolombiya	0,5	Bangladeş	1,9	Tayland	0,8	Filipinler	-0,1	Polonya	0,5
11	Bangladeş	0,3	Türkiye	1,7	Ekvator	0,7	Arjantin	-0,2	Şili	0,3
12	G. Afrika	0,2	Vietnam	1,6	Şili	0,4	G. Kore	-0,3	Macaristan	0,0
13	Meksika	0,0	Hindistan	1,2	Polonya	0,4	Endonezya	-0,5	Vietnam	-0,1
14	Çin	0,0	Peru	1,1	Endonezya	0,1	Brezilya	-0,5	Mısır	-0,3
15	Şili	-0,2	Mısır	1,1	Pakistan	-0,1	Malezya	-0,5	G. Kore	-0,4
16	Pakistan	-0,5	Meksika	0,7	Mısır	-0,2	Şili	-0,6	Brezilya	-0,4
17	Brezilya	-0,6	Kolombiya	0,1	Brezilya	-0,2	Peru	-0,8	Filipinler	-0,5
18	Fas	-1,1	Filipinler	-0,1	Çin	-0,2	Polonya	-0,8	Tayland	-0,5
19	Ekvator	-1,2	Brezilya	-0,2	Meksika	-0,5	B. Rusya	-0,9	Meksika	-0,6
20	Arjantin	-1,6	Çin	-0,4	Romanya	-1,3	Vietnam	-1,2	Peru	-0,6
21	Endonezya	-1,8	G. Kore	-1,0	Rusya	-1,4	Meksika	-1,3	Çin	-0,7
22	Peru	-1,9	Ekvator	-1,2	Arjantin	-1,5	Çin	-1,6	Endonezya	-0,9
23	Filipinler	-2,3	Endonezya	-1,4	G. Kore	-1,7	Rusya	-1,8	Arjantin	-1,1
24	Tayland	-3,0	Arjantin	-1,6	Vietnam	-1,9	Macaristan	-2,4	Rusya	-1,1
25	Mısır	-4,3	Rusya	-4,0	Malezya	-3,3	Ekvator	-2,7	Ekvator	-1,3
26	Malezya	-5,3	Malezya	-4,2	Macaristan	-6,4	Romanya	-3,5	Malezya	-3,0

Kaynak: IMF-IFS veritabanı . Balance of Payments and International Investment Position Statistics, Other Investment, US dollars.; IMF-WEO (Nisan 2022) veritabanı, GDP, current Prices, US dollar; yazarların hesaplamaları.

Tablo E13
Dar Çekirdek Endeks

#	2002-2007		2008-2009		2010-2013		2014-2020		2002-2020	
1	Çin	0,24	Çin	0,22	Çin	0,21	Vietnam	0,20	Çin	0,21
2	Tayland	0,19	Vietnam	0,15	Tayland	0,19	Çin	0,18	Vietnam	0,17
3	Malezya	0,18	Bangladeş	0,14	Malezya	0,18	Bangladeş	0,17	Tayland	0,17
4	Hindistan	0,17	Hindistan	0,14	Vietnam	0,17	Tayland	0,16	Malezya	0,16
5	G. Kore	0,17	Tayland	0,13	Bangladeş	0,16	Malezya	0,15	Bangladeş	0,16
6	Vietnam	0,16	G. Kore	0,12	Ekvador	0,16	G. Kore	0,13	Hindistan	0,15
7	Bangladeş	0,16	Malezya	0,12	G. Kore	0,15	Hindistan	0,13	G. Kore	0,15
8	B. Rusya	0,13	B. Rusya	0,11	Hindistan	0,15	Romanya	0,12	Ekvador	0,11
9	Meksika	0,13	Endonezya	0,11	Peru	0,14	Polonya	0,12	Endonezya	0,11
10	Pakistan	0,12	Peru	0,11	Filipinler	0,14	Macaristan	0,12	Filipinler	0,11
11	Rusya	0,12	Ekvador	0,10	Endonezya	0,13	Endonezya	0,12	Meksika	0,11
12	Peru	0,12	Fas	0,10	Türkiye	0,12	Filipinler	0,12	Pakistan	0,10
13	Romanya	0,11	Polonya	0,09	Şili	0,12	Pakistan	0,11	Romanya	0,10
14	Macaristan	0,10	Romanya	0,08	Meksika	0,12	Meksika	0,10	Peru	0,10
15	Ekvador	0,10	Filipinler	0,08	Rusya	0,11	Ekvador	0,09	Rusya	0,09
16	Şili	0,10	Mısır	0,08	Fas	0,09	Rusya	0,07	Şili	0,09
17	Türkiye	0,09	Pakistan	0,07	Brezilya	0,09	B. Rusya	0,07	Macaristan	0,08
18	Filipinler	0,09	Brezilya	0,05	Pakistan	0,09	Peru	0,07	B. Rusya	0,08
19	Fas	0,08	Meksika	0,05	Arjantin	0,09	Şili	0,06	Fas	0,07
20	Endonezya	0,08	Şili	0,04	Kolombiya	0,08	Fas	0,05	Polonya	0,07
21	Mısır	0,07	Kolombiya	0,03	Romanya	0,06	Mısır	0,03	Türkiye	0,06
22	Kolombiya	0,04	Arjantin	0,02	Polonya	0,06	Kolombiya	0,03	Mısır	0,05
23	Brezilya	0,03	Rusya	0,01	Mısır	0,03	Türkiye	0,03	Kolombiya	0,05
24	Arjantin	0,02	Macaristan	0,00	Macaristan	0,03	Brezilya	-0,01	Brezilya	0,03
25	Polonya	0,00	Türkiye	-0,04	B. Rusya	0,02	Arjantin	-0,08	Arjantin	0,00
26	G. Afrika	-0,10	G. Afrika	-0,14	G. Afrika	-0,12	G. Afrika	-0,18	G. Afrika	-0,14

Kaynak: IMF-WEO (Nisan 2022) veritabanı, yazarların hesaplamaları.

Tablo E14
Genişletilmiş Çekirdek Endeks

#	2002-2007		2008-2009		2010-2013		2014-2020		2002-2020	
1	Malezya	0,35	Çin	0,34	Malezya	0,31	Tayland	0,29	Malezya	0,31
2	Çin	0,34	Malezya	0,33	Çin	0,29	Vietnam	0,28	Çin	0,30
3	Tayland	0,28	Tayland	0,25	Tayland	0,27	Çin	0,26	Tayland	0,28
4	Rusya	0,27	Bangladeş	0,23	G. Kore	0,26	G. Kore	0,26	G. Kore	0,25
5	G. Kore	0,25	G. Kore	0,22	Vietnam	0,25	Malezya	0,26	Vietnam	0,24
6	Hindistan	0,25	Endonezya	0,21	Filipinler	0,25	Bangladeş	0,24	Bangladeş	0,24
7	Bangladeş	0,24	Ekvador	0,21	Bangladeş	0,24	Macaristan	0,22	Rusya	0,23
8	Vietnam	0,22	Hindistan	0,20	Ekvador	0,23	Filipinler	0,21	Hindistan	0,22
9	Şili	0,21	Filipinler	0,20	Rusya	0,22	Hindistan	0,21	Filipinler	0,22
10	Pakistan	0,21	Peru	0,18	Endonezya	0,21	Polonya	0,21	Ekvador	0,20
11	Peru	0,21	Vietnam	0,17	Hindistan	0,20	Rusya	0,20	Endonezya	0,20
12	Meksika	0,21	Mısır	0,17	Peru	0,20	Endonezya	0,19	Meksika	0,19
13	Filipinler	0,20	Rusya	0,17	Meksika	0,20	Romanya	0,19	Pakistan	0,18
14	Ekvador	0,20	Fas	0,15	Şili	0,19	Ekvador	0,18	Peru	0,18
15	Endonezya	0,19	Meksika	0,15	Pakistan	0,18	Meksika	0,18	Şili	0,17
16	B. Rusya	0,19	Arjantin	0,15	Arjantin	0,18	Pakistan	0,18	Macaristan	0,16
17	Mısır	0,19	Brezilya	0,14	Brezilya	0,16	Peru	0,15	Romanya	0,15
18	Fas	0,18	Şili	0,14	Türkiye	0,16	B. Rusya	0,15	Fas	0,15
19	Arjantin	0,16	Polonya	0,14	Kolombiya	0,15	Şili	0,14	Polonya	0,14
20	Türkiye	0,16	Pakistan	0,12	Macaristan	0,15	Fas	0,13	Mısır	0,14
21	Brezilya	0,15	B. Rusya	0,12	Romanya	0,13	Türkiye	0,11	B. Rusya	0,14
22	Romanya	0,14	Kolombiya	0,12	Fas	0,13	Mısır	0,11	Türkiye	0,13
23	Kolombiya	0,14	Romanya	0,11	Polonya	0,13	Kolombiya	0,11	Brezilya	0,13
24	Macaristan	0,14	Macaristan	0,08	Mısır	0,12	Brezilya	0,09	Kolombiya	0,13
25	Polonya	0,09	Türkiye	0,06	B. Rusya	0,06	Arjantin	0,04	Arjantin	0,12
26	G. Afrika	0,02	G. Afrika	-0,01	G. Afrika	0,00	G. Afrika	-0,04	G. Afrika	-0,01

Kaynak: IMF-WEO (Nisan 2022) veritabanı, yazarların hesaplamaları.

Tablo E15
Keynesyen Endeks

#	2002-2007		2008-2009		2010-2013		2014-2020		2002-2020	
1	Çin	0,30	Çin	0,27	Çin	0,26	Vietnam	0,24	Çin	0,26
2	Tayland	0,24	Vietnam	0,21	Tayland	0,24	Çin	0,22	Vietnam	0,22
3	Malezya	0,22	Bangladeş	0,19	Malezya	0,22	Bangladeş	0,21	Tayland	0,21
4	Hindistan	0,22	Hindistan	0,18	Vietnam	0,22	Tayland	0,19	Bangladeş	0,21
5	G. Kore	0,21	Tayland	0,17	Bangladeş	0,21	Malezya	0,19	Malezya	0,20
6	Vietnam	0,21	B. Rusya	0,16	Ekvador	0,20	Hindistan	0,17	Hindistan	0,19
7	Bangladeş	0,20	G. Kore	0,16	Hindistan	0,20	G. Kore	0,16	G. Kore	0,18
8	B. Rusya	0,19	Malezya	0,15	G. Kore	0,19	Endonezya	0,16	Endonezya	0,15
9	Rusya	0,17	Endonezya	0,15	Peru	0,18	Romanya	0,16	Pakistan	0,14
10	Meksika	0,16	Peru	0,14	Endonezya	0,17	Polonya	0,15	Ekvador	0,14
11	Pakistan	0,16	Ekvador	0,14	Filipinler	0,17	Macaristan	0,15	Filipinler	0,14
12	Romanya	0,16	Fas	0,13	Türkiye	0,17	Filipinler	0,15	Meksika	0,14
13	Peru	0,15	Mısır	0,12	Meksika	0,16	Pakistan	0,14	Romanya	0,14
14	Macaristan	0,14	Pakistan	0,12	Şili	0,16	Meksika	0,13	B. Rusya	0,13
15	Ekvador	0,14	Polonya	0,12	Rusya	0,14	Ekvador	0,11	Peru	0,13
16	Türkiye	0,14	Romanya	0,11	Pakistan	0,13	Rusya	0,10	Rusya	0,12
17	Şili	0,13	Filipinler	0,11	Arjantin	0,13	B. Rusya	0,10	Şili	0,11
18	Filipinler	0,11	Brezilya	0,08	Brezilya	0,13	Peru	0,09	Macaristan	0,11
19	Endonezya	0,11	Meksika	0,07	Fas	0,12	Şili	0,08	Türkiye	0,10
20	Fas	0,10	Şili	0,06	Kolombiya	0,11	Mısır	0,07	Fas	0,09
21	Mısır	0,10	Kolombiya	0,04	B. Rusya	0,09	Fas	0,07	Polonya	0,09
22	Kolombiya	0,07	Rusya	0,04	Romanya	0,08	Türkiye	0,06	Mısır	0,08
23	Brezilya	0,06	Arjantin	0,04	Polonya	0,08	Kolombiya	0,05	Kolombiya	0,07
24	Arjantin	0,05	Macaristan	0,01	Mısır	0,05	Brezilya	0,00	Brezilya	0,05
25	Polonya	0,01	Türkiye	-0,03	Macaristan	0,04	Arjantin	-0,03	Arjantin	0,03
26	G. Afrika	-0,11	G. Afrika	-0,15	G. Afrika	-0,13	G. Afrika	-0,21	G. Afrika	-0,16

Kaynak: IMF-WEO (Nisan 2022) veritabanı, yazarların hesaplamaları.

Tablo E16
Boratav – Heteredoks Endeks

#	2002-2007		2008-2009		2010-2013		2014-2020		2002-2020	
1	Malezya	0,48	Çin	0,46	Malezya	0,43	Tayland	0,39	Malezya	0,42
2	Çin	0,47	Malezya	0,46	Çin	0,41	Vietnam	0,38	Çin	0,42
3	Rusya	0,40	Tayland	0,34	Vietnam	0,38	Çin	0,36	Tayland	0,38
4	Tayland	0,38	Bangladeş	0,34	Tayland	0,37	G. Kore	0,35	G. Kore	0,35
5	G. Kore	0,35	G. Kore	0,32	G. Kore	0,36	Malezya	0,35	Vietnam	0,35
6	Hindistan	0,35	Endonezya	0,30	Bangladeş	0,35	Bangladeş	0,34	Bangladeş	0,34
7	Bangladeş	0,34	Ekvador	0,30	Filipinler	0,34	Macaristan	0,30	Rusya	0,33
8	Vietnam	0,32	Hindistan	0,30	Rusya	0,32	Filipinler	0,30	Hindistan	0,31
9	B. Rusya	0,31	Filipinler	0,29	Ekvador	0,32	Hindistan	0,30	Filipinler	0,30
10	Pakistan	0,30	Vietnam	0,28	Hindistan	0,30	Rusya	0,29	Endonezya	0,29
11	Şili	0,30	Mısır	0,27	Endonezya	0,30	Polonya	0,29	Ekvador	0,28
12	Meksika	0,29	Rusya	0,26	Meksika	0,28	Endonezya	0,27	Pakistan	0,27
13	Peru	0,29	Peru	0,25	Peru	0,28	Romanya	0,26	Meksika	0,27
14	Endonezya	0,29	Arjantin	0,22	Pakistan	0,27	Meksika	0,26	Peru	0,25
15	Filipinler	0,29	Pakistan	0,22	Arjantin	0,27	Pakistan	0,26	B. Rusya	0,24
16	Ekvador	0,28	Meksika	0,22	Şili	0,27	Ekvador	0,25	Şili	0,24
17	Mısır	0,27	Fas	0,21	Türkiye	0,24	B. Rusya	0,23	Macaristan	0,23
18	Arjantin	0,26	Brezilya	0,21	Brezilya	0,24	Peru	0,21	Mısır	0,23
19	Türkiye	0,25	Şili	0,20	Kolombiya	0,22	Şili	0,20	Romanya	0,22
20	Fas	0,25	B. Rusya	0,20	Macaristan	0,21	Mısır	0,19	Arjantin	0,22
21	Brezilya	0,22	Polonya	0,20	B. Rusya	0,20	Türkiye	0,19	Türkiye	0,21
22	Romanya	0,22	Kolombiya	0,18	Romanya	0,19	Fas	0,17	Polonya	0,20
23	Kolombiya	0,21	Romanya	0,17	Mısır	0,19	Kolombiya	0,16	Fas	0,20
24	Macaristan	0,20	Macaristan	0,13	Polonya	0,18	Arjantin	0,16	Brezilya	0,20
25	Polonya	0,13	Türkiye	0,11	Fas	0,18	Brezilya	0,14	Kolombiya	0,19
26	G. Afrika	0,05	G. Afrika	0,01	G. Afrika	0,02	G. Afrika	-0,03	G. Afrika	0,01

Kaynak: IMF-WEO (Nisan 2022) veritabanı, yazarların hesaplamaları.

Tablo E17
Genişletilmiş Endeks (1. versiyon)*

#	2002-2007		2008-2009		2010-2013		2014-2020		2002-2020	
1	Malezya	0,29	Malezya	0,25	Malezya	0,24	Tayland	0,24	Malezya	0,23
2	Tayland	0,19	Tayland	0,21	Tayland	0,23	G. Kore	0,17	Tayland	0,22
3	Rusya	0,18	Peru	0,13	G. Kore	0,18	Malezya	0,17	G. Kore	0,17
4	G. Kore	0,18	Rusya	0,12	Peru	0,17	Filipinler	0,14	Rusya	0,15
5	Şili	0,14	G. Kore	0,11	Filipinler	0,17	Peru	0,14	Peru	0,14
6	Peru	0,13	Filipinler	0,10	Rusya	0,16	Rusya	0,13	Filipinler	0,13
7	Fas	0,11	Fas	0,09	Şili	0,12	Polonya	0,11	Şili	0,11
8	Hindistan	0,10	Endonezya	0,07	Endonezya	0,11	Romanya	0,11	Romanya	0,09
9	Romanya	0,09	Hindistan	0,07	Romanya	0,09	Macaristan	0,10	Endonezya	0,09
10	Filipinler	0,09	Romanya	0,06	Meksika	0,09	Endonezya	0,10	Hindistan	0,08
11	Meksika	0,09	Şili	0,06	Macaristan	0,09	Hindistan	0,08	Fas	0,08
12	Pakistan	0,09	Arjantin	0,04	Kolombiya	0,07	Şili	0,08	Meksika	0,07
13	Endonezya	0,08	Meksika	0,03	Fas	0,07	Meksika	0,07	Macaristan	0,07
14	Kolombiya	0,05	Polonya	0,02	Hindistan	0,06	Fas	0,06	Polonya	0,06
15	Macaristan	0,04	Kolombiya	0,01	Türkiye	0,06	Pakistan	0,03	Pakistan	0,04
16	Polonya	0,03	Macaristan	0,00	Arjantin	0,05	Kolombiya	0,03	Kolombiya	0,04
17	Türkiye	0,02	Brezilya	-0,02	Polonya	0,05	Türkiye	0,02	Türkiye	0,02
18	Brezilya	0,00	Pakistan	-0,02	Brezilya	0,04	Brezilya	-0,02	Brezilya	0,00
19	Arjantin	-0,01	Türkiye	-0,03	Pakistan	0,04	Güney Afrika	-0,07	Arjantin	-0,04
20	G. Afrika	-0,03	G. Afrika	-0,08	G. Afrika	-0,04	Arjantin	-0,13	G. Afrika	-0,05

* Bangladeş, Mısır, Çin, Vietnam, Ekvador esnek kur rejimlerine sahip olmadıkları için analizden çıkarılmıştır. Ek olarak, B. Rusya da 2002 ve 2003 yıllarına ait kamu borcu verisine ulaşamadığı için analizin dışında tutulmuştur.

Kaynak: IMF-WEO (Nisan 2022) ve OECDStat veritabanları, yazarların hesaplamaları.

Tablo E18
Genişletilmiş Endeks (2. versiyon)*

#	2002-2007		2008-2009		2010-2013		2014-2019		2002-2019	
1	Malezya	0,33	Çin	0,34	Çin	0,29	Tayland	0,28	Malezya	0,27
2	Çin	0,30	Malezya	0,31	Malezya	0,28	G. Kore	0,20	Çin	0,27
3	Tayland	0,22	Tayland	0,26	Tayland	0,27	Malezya	0,20	Tayland	0,26
4	Rusya	0,21	G. Kore	0,19	G. Kore	0,21	Çin	0,20	G. Kore	0,21
5	G. Kore	0,21	Rusya	0,18	Rusya	0,20	Vietnam	0,19	Rusya	0,20
6	Şili	0,17	Peru	0,16	Peru	0,20	Rusya	0,19	Peru	0,17
7	Peru	0,15	Filipinler	0,13	Filipinler	0,20	Filipinler	0,17	Vietnam	0,16
8	Vietnam	0,14	Şili	0,13	Şili	0,15	Peru	0,16	Filipinler	0,15
9	Fas	0,14	Endonezya	0,13	Vietnam	0,14	Bangladeş	0,15	Şili	0,14
10	Hindistan	0,12	Fas	0,12	Endonezya	0,14	Polonya	0,14	Bangladeş	0,13
11	Romanya	0,11	Bangladeş	0,12	Bangladeş	0,13	Romanya	0,13	Romanya	0,12
12	Bangladeş	0,11	Ekvador	0,12	Ekvador	0,13	Macaristan	0,13	Endonezya	0,12
13	Meksika	0,11	Romanya	0,11	Romanya	0,12	Endonezya	0,12	Meksika	0,10
14	Filipinler	0,11	Vietnam	0,11	Macaristan	0,12	Şili	0,11	Fas	0,10
15	Endonezya	0,10	Hindistan	0,10	Meksika	0,11	Meksika	0,10	Hindistan	0,10
16	Pakistan	0,09	Polonya	0,08	Hindistan	0,09	Hindistan	0,10	Macaristan	0,10
17	Ekvador	0,09	Meksika	0,07	Kolombiya	0,09	Fas	0,08	Ekvador	0,09
18	Mısır	0,07	Mısır	0,07	Türkiye	0,08	Ekvador	0,07	Polonya	0,09
19	Kolombiya	0,07	Kolombiya	0,06	Fas	0,08	Kolombiya	0,05	Kolombiya	0,07
20	Macaristan	0,06	Arjantin	0,06	Polonya	0,08	Türkiye	0,05	Pakistan	0,06
21	Türkiye	0,05	Brezilya	0,05	Arjantin	0,08	Pakistan	0,04	Türkiye	0,05
22	Polonya	0,04	Macaristan	0,05	Brezilya	0,07	Brezilya	0,02	Brezilya	0,04
23	Brezilya	0,03	Türkiye	0,01	Pakistan	0,05	Mısır	-0,02	Mısır	0,02
24	Arjantin	0,01	Pakistan	0,01	Mısır	0,00	G. Afrika	-0,06	Arjantin	-0,01
25	G. Afrika	-0,01	G. Afrika	-0,02	G. Afrika	-0,02	Arjantin	-0,09	G. Afrika	-0,03

* Genişletilmiş Endeks'in birinci versiyonunda esnek kur rejimine sahip olmayan ülkeler çıkarıldıktan sonra bir sağlama yapmak amacı ile döviz kuru oynaklığını genişletilmiş endeksin kapsamından çıkarılıp Genişletilmiş Endeks'in ikinci bir versiyonu hesaplanmıştır.

Kaynak: IMF-WEO (Nisan 2022) ve OECDStat veritabanları, yazarların hesaplamaları

Tablo E19
Ülkelerin Dönemsel Ortalama GSYİH Büyüme Oranları

	1970-1979	1980-1989	1990-1999	2000-2009	2010-2019
Arjantin	2,9	-0,3	4,0	2,6	1,4
Bangladeş	1,1	3,5	4,7	5,6	6,8
B. Rusya	*	*	-1,6	7,2	1,8
Brezilya	8,4	3,0	1,9	3,4	1,5
Şili	2,6	3,6	6,1	4,2	3,3
Çin	6,1	9,7	10,0	10,4	7,7
Kolombiya	5,7	3,4	29	3,9	3,7
Ekvador	7,3	2,6	2,3	3,9	2,8
Mısır	6,3	6,7	4,5	5,0	3,8
Macaristan	*	*	1,4	2,5	2,8
Hindistan	2,7	5,7	5,8	6,3	6,7
Endonezya	7,2	5,8	4,3	5,1	5,4
G. Kore	10,6	8,9	7,3	4,9	3,3
Malezya	8,4	5,9	7,2	4,8	5,3
Meksika	6,4	2,3	3,5	1,5	2,7
Fas	5,4	4,8	3,2	4,8	35
Pakistan	4,1	6,9	4,0	4,5	4,0
Peru	3,5	0,4	3,2	5,0	4,5
Filipinler	6,0	2,0	2,8	4,5	6,4
Polonya	*	*	3,7	4,0	3,6
Romanya	*	*	-1,5	5,0	3,1
Rusya	*	*	-4,9	5,5	20
G. Afrika	3,0	2,2	1,4	3,6	1,7
Tayland	7,1	7,3	5,2	4,3	3,6
Türkiye	4,9	4,1	4,0	4,0	5,9
Vietnam	*	4,5	7,4	6,6	6,3
Ortalama	5,5	4,4	3,6	4,7	4,0

Kaynak: WB-WDI veritabanı.

Tablo E20
Ülkelerin Döviz Kuru Oynaklıkları

#	2002-2007		2008-2009		2010-2013		2014-2019		2002-2019	
1	Vietnam	0,4	Bangladeş	0,1	Çin	1,0	Bangladeş	0,4	Vietnam	0,7
2	Malezya	0,6	Çin	1,0	Vietnam	1,1	Vietnam	0,5	Bangladeş	0,8
3	Çin	0,6	B. Rusya	1,3	Mısır	1,3	Filipinler	1,7	Çin	1,3
4	Pakistan	0,7	Mısır	1,3	Bangladeş	1,4	Peru	1,8	Peru	2,0
5	Bangladeş	1,0	Vietnam	1,5	Peru	1,8	Fas	2,1	Filipinler	2,1
6	B. Rusya	1,5	Malezya	3,4	Filipinler	2,1	Hindistan	2,1	Malezya	2,2
7	Peru	1,7	Arjantin	3,5	Pakistan	2,1	Çin	2,1	Pakistan	2,4
8	Mısır	1,7	Tayland	3,5	Malezya	2,3	Tayland	2,1	Tayland	2,5
9	Rusya	1,8	Filipinler	3,9	Tayland	2,3	Endonezya	2,4	Fas	2,8
10	Hindistan	2,0	Peru	3,9	Fas	2,4	Romanya	2,9	Hindistan	2,9
11	Filipinler	2,1	Fas	5,2	Kolombiya	2,6	Pakistan	2,9	Mısır	3,2
12	Meksika	2,3	Hindistan	5,3	Meksika	3,2	Malezya	3,2	Endonezya	3,5
13	Tayland	2,8	Pakistan	6,2	Rusya	3,3	Macaristan	3,4	Romanya	3,6
14	Endonezya	3,1	Rusya	6,2	Endonezya	3,5	Polonya	3,5	Meksika	3,7
15	Romanya	3,1	Meksika	7,2	Şili	3,5	Şili	4,1	Şili	4,5
16	Fas	3,2	Romanya	7,2	Romanya	3,7	Meksika	4,3	Rusya	4,5
17	Şili	3,8	Türkiye	7,9	Arjantin	3,8	B. Rusya	4,6	Polonya	4,6
18	Polonya	3,9	Endonezya	8,6	Türkiye	4,1	Kolombiya	5,2	Macaristan	4,6
19	Kolombiya	4,0	Macaristan	9,9	Hindistan	4,5	G. Afrika	5,3	B. Rusya	4,7
20	Macaristan	4,1	Kolombiya	9,9	Polonya	4,5	Mısır	6,1	Kolombiya	4,8
21	Türkiye	5,7	Şili	10,1	Macaristan	4,8	Brezilya	6,9	Türkiye	6,1
22	Arjantin	5,9	Polonya	10,5	Brezilya	5,1	Rusya	7,1	G. Afrika	6,2
23	G. Afrika	5,9	G. Afrika	11,9	G. Afrika	5,3	Türkiye	7,2	Arjantin	6,9
24	Brezilya	7,5	Brezilya	13,1	B. Rusya	11,6	Arjantin	10,6	Brezilya	7,4

Not: Oynaklık ülkelerin aylık döviz kuru verilerinden Varyasyon Katsayısı (Coefficient of Variation) hesaplanarak yıllık oynaklık katsayısı hesaplanıp, bu değerlerin ortalaması alınmıştır.

Kaynak: OECDStat veritabanı.

Tablo E21
Büyüme, İşsizlik ve Enflasyon, 1990lı yıllar

#	Büyüme		İşsizlik		Enflasyon		Cari Denge	
1	Çin	10,0	Tayland	1,9	Malezya	4,04	Rusya	2,26
2	Vietnam	7,4	Bangladeş	2,6	Fas	4,40	Mısır	0,97
3	G. Kore	7,3	Çin	2,8	Tayland	4,52	G. Kore	0,23
4	Malezya	7,2	Malezya	3,4	G. Kore	5,60	G. Afrika	-0,03
5	Şili	6,1	G. Kore	3,4	Bangladeş	6,19	Türkiye	-0,50
6	Hindistan	5,7	Meksika	3,5	Çin	7,74	Endonezya	-0,96
7	Tayland	5,4	Endonezya	4,6	Filipinler	9,30	Hindistan	-1,25
8	Endonezya	4,8	Pakistan	5,5	G. Afrika	9,38	Bangladeş	-1,34
9	Bangladeş	4,8	Hindistan	5,7	Hindistan	9,47	Malezya	-1,44
10	Pakistan	4,5	Türkiye	7,2	Mısır	10,21	Kolombiya	-1,65
11	Arjantin	4,3	B. Rusya	7,3	Pakistan	10,74	Brezilya	-1,69
12	Mısır	4,1	Romanya	7,5	Şili	10,86	Arjantin	-2,27
13	Türkiye	4,0	Şili	7,5	Endonezya	14,96	Polonya	-2,35
14	Meksika	3,6	Kolombiya	7,9	Vietnam	19,70	Şili	-2,57
15	Fas	3,3	Peru	8,1	Meksika	20,20	Fas	-2,65
16	Peru	3,2	Ekvator	8,3	Kolombiya	21,37	Ekvator	-2,73
17	Kolombiya	2,9	Macaristan	8,3	Macaristan	21,75	Tayland	-2,73
18	Filipinler	2,8	Vietnam	8,4	Polonya	33,04	Pakistan	-2,78
19	Polonya	2,7	Rusya	9,2	Ekvator	39,92	Filipinler	-3,03
20	Ekvator	2,5	Mısır	9,3	Türkiye	77,81	B. Rusya	-3,40
21	Güney Afrika	2,5	Filipinler	9,6	Romanya	123,41	Meksika	-4,16
22	Brezilya	1,7	Brezilya	11,9	Rusya	191,43	Vietnam	-4,37
23	Macaristan	-0,3	Polonya	12,4	Brezilya	665,41	Romanya	-5,06
24	B. Rusya	-0,6	Fas	13,3	B. Rusya	676,52	Macaristan	-5,50
25	Romanya	-2,3	Arjantin	13,5	Peru	793,88	Peru	-5,93
26	Rusya	-3,8	G.Afrika	21,5				

Kaynak: IMF-WEO (Nisan 2022) veritabanı, yazarların hesaplamaları.

Tablo E22
Dış Borç/GSYİH, Rezervler/GSYİH, Kısa Dönemli Borç/Rezervler ve
Rezervler/Dış Borç, 1990lı yıllar

#	External Debt to GDP		Reserve to GDP		Short Term Debt to Reserves		Reserve to External Debt	
1	Çin	16,02	Çin	73,42	Bangladeş	11,65	Çin	73,42
2	G.Afrika	16,47	Romanya	57,19	Fas	21,54	Romanya	57,19
3	Romanya	17,75	Mısır	43,76	Çin	28,38	Mısır	43,76
4	Hindistan	27,14	Tayland	40,40	Mısır	31,57	Tayland	40,40
5	Brezilya	31,69	Kolombiya	33,82	Romanya	36,28	Kolombiya	33,82
6	Kolombiya	32,91	Peru	25,26	Hindistan	44,51	Peru	25,26
7	Meksika	34,30	Hindistan	21,57	Kolombiya	49,13	Hindistan	21,57
8	Bangladeş	36,86	Brezilya	20,68	Rusya	91,29	Brezilya	20,68
9	Arjantin	39,87	G. Afrika	18,59	Tayland	93,24	B. Rusya	18,87
10	Türkiye	40,55	Filipinler	18,03	Filipinler	94,95	G. Afrika	18,59
11	Rusya	41,82	Türkiye	17,56	Peru	111,26	Filipinler	18,03
12	Pakistan	52,06	Fas	17,50	Brezilya	113,31	Türkiye	17,56
13	Filipinler	55,48	Arjantin	16,96	Arjantin	122,29	Fas	17,50
14	Tayland	57,18	Meksika	14,73	Türkiye	129,89	Arjantin	16,96
15	Mısır	57,89	Endonezya	13,83	Endonezya	140,11	Meksika	14,73
16	Peru	61,72	Bangladeş	12,82	Ekvator	149,55	Endonezya	13,83
17	Fas	66,13	Ekvator	10,06	Pakistan	178,22	Bangladeş	12,82
18	Ekvator	78,36	Rusya	9,95	Meksika	178,67	Ekvator	10,06
19	Endonezya	80,67	Vietnam	8,81	G. Afrika	241,63	Rusya	9,95
20	Vietnam	172,54	Pakistan	6,80			Pakistan	6,80

Kaynak: International Debt Statistics- WB ve IMF-IFS veritabanları, yazarların hesaplamaları

Tablo E23
Doğrudan Yatırım, Porfolyo Yatırım, ve Diğer Yatırımlar, 1990lı yıllar

#	FDI		Portfolio		Other Investment	
1	Macaristan	5,3	Ekvator	4,0	Filipinler	3,4
2	Malezya	5,2	Macaristan	3,6	Romanya	2,6
3	Çin	3,3	G. Afrika	2,5	Peru	2,4
4	Şili	3,2	Arjantin	2,5	B. Rusya	2,0
5	Peru	3,2	Brezilya	2,5	Pakistan	1,8
6	Tayland	2,2	Rusya	2,5	Tayland	1,5
7	Ekvator	2,2	Meksika	1,7	Şili	1,4
8	Polonya	2,1	G. Kore	1,5	Hindistan	1,2
9	Arjantin	1,9	Tayland	1,4	Fas	1,0
10	Meksika	1,9	Peru	0,9	Endonezya	0,7
11	Romanya	1,5	Romanya	0,6	Malezya	0,7
12	Kolombiya	1,5	Filipinler	0,6	Türkiye	0,6
13	Filipinler	1,4	Hindistan	0,5	Meksika	0,5
14	Fas	1,3	Kolombiya	0,5	Bangladeş	0,5
15	Brezilya	1,2	Pakistan	0,4	Kolombiya	0,3
16	B. Rusya	1,2	Türkiye	0,4	G. Kore	0,2
17	Mısır	1,0	Endonezya	0,2	Polonya	0,2
18	Endonezya	0,8	Mısır	0,2	G. Afrika	-0,4
19	Pakistan	0,6	Şili	0,2	Arjantin	-0,9
20	Rusya	0,4	Fas	0,1	Mısır	-0,9
21	Hindistan	0,4	Çin	0,1	Çin	-1,0
22	Türkiye	0,3	Bangladeş	0,0	Brezilya	-1,3
23	Bangladeş	0,1	Malezya	-0,7	Macaristan	-1,9
24	G. Kore	0,0			Ekvator	-2,3
25	G. Afrika	-0,2			Rusya	-3,0

Kaynak: IMF-IFS veritabanı. Balance of Payments and International Investment Position Statistics ve IMF-WEO (Nisan 2022) veritabanları, yazarların hesaplamaları

Tablo E24

Türkiye'nin Akranlarına Göre Temel Makro Göstergeler Açısından Sıralaması

Değişkenler	1990-1999	2002-2007	2008-2009	2010-2013	2014-2020	2002-2020
Büyüme Oranı	13	5	24	2	8	5
İşsizlik	10	17	24	21	25	22
Enflasyon* (25 ülke)	20	25	19	19	24	24
Kamu Borcu/GSYİH		18	15	8	5	13
Rezervler/ GSYİH (20 ülke)**	11	19	20	17	21	20
Dış Borç/ GSYİH (20 ülke)	10	14	19	17	18	17
Rezervler/Dış Borç (21 ülke)	12	17	18	17	17	17
Kısa Vadeli Borç/Reservler (19 ülke)***	14	16	19	19	18	18
Cari Denge/ GSYİH (25 ülke)*	5	23	18	24	22	24
Doğrudan Yatırım/GSYİH (25 ülke)*	22	17	16	17	14	17
Portföy Yatırımı/GSYİH (21 ülke)****	14	9	17	4	14	6
Diğer Yatırımlar/ GSYİH (21 ülke)****	11	4	11	3	6	2

Kaynak: International Debt Statistics, WB ve IMF-IFS veritabanları, yazarların hesaplamaları.

*: 1990-1999 dönemi için 25, diğer dönemler için 26 ülke üzerinden hesaplanmıştır.

** : 1990-1999 dönemi için 20, diğer dönemler için 26 ülke üzerinden hesaplanmıştır.

***:1990-1999 dönemi için 19, diğer dönemler için 24 ülke üzerinden hesaplanmıştır.

****:1990-1999 dönemi için 21, diğer dönemler için 26 ülke üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo E25
Türkiye'nin Akranlarının Ortancasına Göre Makroekonomik Görünümü

Değişkenler	1990-1999		2002-2007		2008-2009		2010-2013		2014-2020		2002-2020	
	Medyan	Türkiye	Medyan	Türkiye	Medyan	Türkiye	Medyan	Türkiye	Medyan	Türkiye	Medyan	Türkiye
Büyüme	3,8	4	5,42	7,17	2,58	-2	4,47	8,23	2,59	3,93	3,61	5,23
İşsizlik	7,7	7,2	7,6	9,51	7,34	11,54	6,8	9,42	5,59	11,4	6,75	10,4
Enflasyon	14,95	77,8	5,57	13,87	5,8	8,3	4,18	7,6	3,4	12,02	4,88	11,28
Kamu Borcu			42,16	54,36	39,36	40,64	39,43	34,87	49,53	30,6	41,39	40,06
Rezervler/ Yurtiçi Hasıla	17,79	17,56	14,81	10,42	15,07	10,03	14,4	10,67	16,95	9,86	15,06	10,23
Dış borç/ Milli Gelir	41,18	40,5	31,18	42,1	26,73	40,77	27,78	38,92	36,72	52,89	32,9	45,27
Rezervler/ Dış Borç	18,3	17,6	37,3	26,6	49,9	26,1	45,3	31,5	41	24,9	43,5	26,97
Kısa-Vadeli Dış Borç/Rezervler	94,95	129,89	31,3	67,3	22,3	68,3	30,7	91,5	32,8	114,1	30,1	89,75
Cari Denge	-2,35	-0,5	0,32	-3,55	-1,44	-3,43	-1,3	-6,48	-1,64	-3,17	-1,26	-4,01
Doğrudan Yatırım/GSYİH	1,4	0,3	1,8	1,57	1,8	1,66	1,3	1,19	1,5	1,02	1,9	1,30
Portföy Yatırımı/GSYİH	0,43	0,37	0,4	1,10	-0,1	-0,31	1,1	2,94	0,5	0,36	0,4	1,07
Diğer Yatırımlar/ GSYİH	0,62	0,62	0,0	2,3	1,2	1,7	0,2	3,6	-0,5	0,7	-0,2	1,9

Kaynak: International Debt Statistics, WB ve IMF-IFS veritabanları, yazarların hesaplamaları.

Extended summary

Performance of the Turkish economy during the AKP period: A comparative analysis

Abstract

This study compares the performance of the Turkish economy with that of similar countries by utilizing descriptive statistics and five different macroeconomic performance indices from 2002 to 2020 (to the extent the data allow). The study's main findings are as follows: According to descriptive statistics, relative to the similar 25 countries, the Turkish economy did perform below the median (at best close to the median) except for growth, public debt, and financial flows during the whole period and sub-periods. It seems that the source of high growth is massive financial flows in the form of other flows and portfolio flow the Turkish economy attracted during the period under investigation. These findings are supported by five different macroeconomic performance indexes that we created. When all the findings are considered together, Turkish growth, which is relatively better than its peers, can be regarded as a malignant growth fed by financial flows, which, even when viewed from the most optimistic point of view, does not generate unemployment and causes vulnerabilities such as current account deficit. In light of these findings, the recent large macroeconomic fluctuations the Turkish economy has experienced are hardly surprising.

Key words: Turkish economy, developing countries, macroeconomic performance, macroeconomic policy, comparative economic analysis.

JEL codes: O530, E00, E60, O57

We examine the relative macro-economic performance of the Turkish economy compared 25 similar developing countries between 2002 to 2020. For this purpose, we use descriptive statistics and constitute some macroeconomic performance indexes. The findings of the study are as follows. First, focusing on a set of macroeconomic variables such as GDP growth, unemployment, inflation, public and external debt, foreign exchange reserves, current account, and financial flows, we report that the performance of the Turkish economy is either around or below the median of the sample, except growth, public debt, and financial flows. It seems that the source of high growth is massive financial flows in the form of other flows and portfolio flows the Turkish economy attracted during the period under investigation. The relatively high Turkish growth did not contribute to an overall improvement in the other main macroeconomic variables. The Turkish economy suffered from high unemployment and inflation relative to its peers and accumulated significant vulnerabilities such as current account deficits and insufficient reserves.

To check the robustness of our findings, we created five different macroeconomic performance indexes, including a different set of macroeconomic variables such as growth, unemployment, inflation, current account balance, foreign reserves, external debt, and exchange rate volatility. The macroeconomic

performance indices also demonstrate that the Turkish economy did perform poorly relative to its peers during the whole period and sub-periods.

In light of our findings, the current developments in the Turkish economy are not surprising. The relatively high Turkish growth did not contribute to the economy's stability relative to its peers during the period when developing economies enjoyed positive global developments. When the favorable global winds started to turn around and some homemade political shocks hit the Turkish economy, Turkish economy began to experience more fluctuations relative to its peers.